2/252
Februarie 2024
Anul XXII

Cafeneaua literară

supliment ARTE POETICE

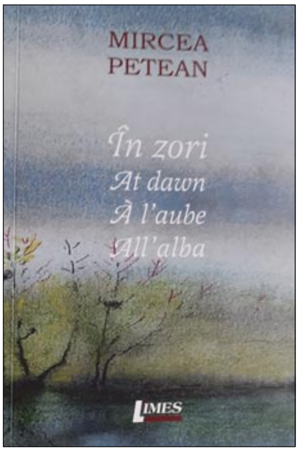
EMINESCIZAREA UNOR POEȚI POSTMODERNI, ÎN VIZIUNEA LUI DANIEL CRISTEA-ENACHE

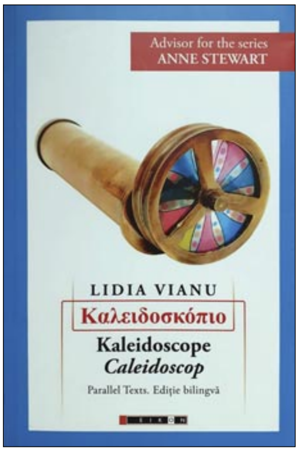
Arhiva *Cafenelei*

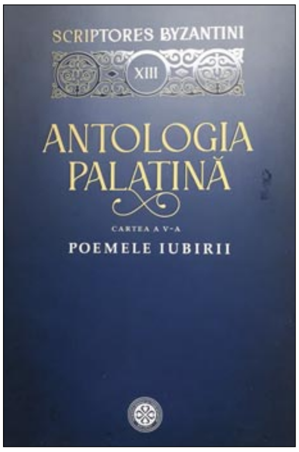

Memoria revistei: dl. Constantinescu, Simona Fusaru, Carmen Saita, Virgil Diaconu, Mihaela Fulgeanu-Matei, Denisa Popescu, Amalia Constantinescu (Centrul Cultural Pitești, 2005)

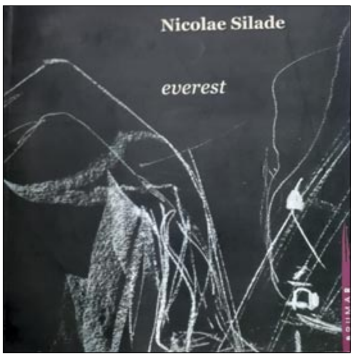
Cărți primite la *Cafenea*

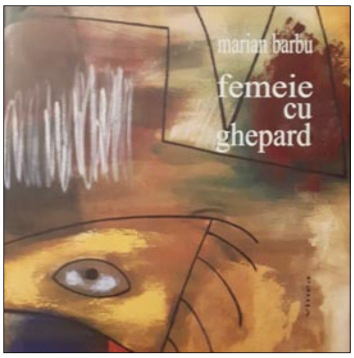

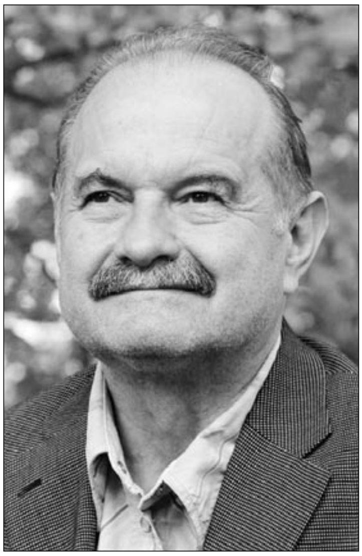

Ion SIMUȚ

Vintilă Horia în dosarele Securității

Înainte de 1990, Vintilă Horia (1915-1992) nu exista pentru critica şi istoria noastră literară. Puţinele informaţii despre el răzbăteau numai prin intermediul postului de radio „Europa liberă". Nici acolo nu a fost un răsfăţat. Cărţile lui nu au ajuns atunci în raza noastră de interes. Era un scriitor interzis. Securitatea şi cenzura au avut un rol esenţial în păstrarea interdicţiei. Despre eseistul, publicistul, scriitorul Vintilă Horia nu a răzbătut în ţară nimic înainte de 1990, nici cel puţin atât cât ştiam şi cât se vehicula oficial despre Mircea Eliade, E. M. Cioran sau Eugen Ionescu, de a căror generaţie şi confruntări ideologice era apropiat. Avea şi el o activitate publicistică şi literară (suspectă!) înainte de 1945. Tocmai acolo se află explicaţia interdicţiei, în atitudinea anticomunistă şi antisovietizantă, mult exagerată în sensul extremismului, tocmai pentru a crea impresia unei ideologii periculoase pentru regimul comunist.

Vintilă Horia nu mai e azi necunoscutul de dinainte de 1990. Nu mai e nici foarte puţin şi confuz cunoscutul din deceniul 1990-2000. Dar nu a depășit, pentru unii, nici stadiul controverselor păguboase de după anul 2000, în care accentele erau mai degrabă acuzatoare faţă de tendinţele prea de dreapta ale publicisticii sale interbelice. Reabilitarea sa, prin simpozioane aniversare sau prin acordarea denumirii unei străzi, şcoli sau altor instituţii, a trezit reacţii de opoziţie, nedomolite nici azi pe deplin. Motivul principal îl constituie invocarea publicisticii sale din anii 1936-1942 la „Sfarmă-piatră", unde şi-a exprimat simpatia pentru Mussolini, când se afla la începutul ascensiunii sale. Colaborările au fost predominant pe teme culturale, dar unele erau şi ideologice, de respingere a marxismului şi a soluţiei comunizante. Tabloul complet al publicisticii lui Vintilă Horia până în 1944 îl oferă Georgiana Orian în monografia sa foarte utilă şi bine documentată *Vintilă Horia – un scriitor contra timpului său*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2008, p. 300-318.

Şi asocierea tânărului scriitor cu gruparea de la revista „Gândirea", îndeosebi cu Nichifor Crainic, a trezit suspiciune şi era folosită înainte de 1990 ca un argument incriminator. Revista „Meşterul Manole", apărută lunar în scurtul interval ianuarie 1939-aprilie 1942, animată de Vintilă Horia, se revendica de la gândirism, pe care voia să-l continue şi să-l depăşească în sensul promovării şi afirmării valorilor naţionale în spaţiul deschis al universalităţii. Avem, extrem de succint, imaginea cauzelor care au dus la dificila reabilitare postdecembristă a lui Vintilă Horia, considerat naţionalist şi simpatizant al extremei drepte.

Nu intenţionez să redeschid dosarul biografiei de tinereţe a scriitorului şi publicistului, unde se află principalele argumente ale discordiei dintre apărătorii şi acuzatorii lui Vintilă Horia. Dar nici nu se poate înainta convingător într-o discuţie despre scriitor fără aceste câteva lămuriri preliminare. Dezvoltarea explicaţiilor se găseşte în referinţele şi sursele esenţiale: investigaţia Marilenei Rotaru din volumul *Întoarcerea lui Vintilă Horia* (Editura Ideea, Bucureşti, 2002); monografia citată a Georgianei Orian; articolul despre scriitor din dicţionarul lui Florin Manolescu, *Enciclopedia exilului literar românesc, 1945-1989*, ediţia a II-a, Editura Compania, Bucureşti, 2010; Nicolae Florescu, *Vintilă Horia între „ieşirea din a exista şi intrarea în a fi"*, Editura *Jurnalul Literar*, Bucureşti, 2014; culegerea de studii *În căutarea „omului total": moştenirea literară şi spirituală a lui Vintilă Horia*, editori Cristian Bădiliţă şi Basarab Nicolescu, actele colocviului de la Craiova, din decembrie 2015, la centenarul naşterii scriitorului, Editura Vremea, 2016. Sigur, bibliografia critică e mult mai amplă, dar acestea sunt sursele pe care le-am avut eu la îndemână pentru scrierea acestui articol. Nu se poate să încheiem acest bilanţ parţial fără a menţiona programul sistematic de restituire a operei lui Vintilă Horia la Editura *Vremea*, unde a apărut o bună parte din scrierile lui şi unde reeditările vor continua. Numai aşa vom putea vorbi în cunoştinţă de cauză despre adevărul integral al unei biografii şi al unei opere. Redescoperirea unui scriitor important din patrimoniul durabil de valori a înaintat destul de lent şi de ezitant din 1990 încoace. Nici acum nu au fost învinse toate reticenţele.

Perspectiva se lărgeşte prin dezvăluirea culiselor cazului Vintilă Horia. Ioana Diaconescu, cercetătoare experimentată, publică selectiv documente până de curând secrete despre Vintilă Horia şi comentează dosarele lui de Securitate, aflate în arhiva CNSAS, în aproape 400 de pagini, în volumul *Vintilă Horia între condamnare şi graţiere. Documente din arhiva CNSAS*, Editura Fundaţiei Academia Civică, Bucureşti, 2023. Ar fi multe de spus, dar nu putem urma un curs descriptiv al dosarelor (multe), pentru că ne-ar lua prea mult spaţiu. Încerc un rezumat.

Securitatea, înfiinţată în 1948, preia cazul Vintilă Horia aşa cum fusese formulat în investigaţiile instituţiei anterioare. Regimul Ion Antonescu îşi verifica şi el cadrele, după înlăturarea legionarilor de la putere. Vintilă Horia fusese numit ataşat de presă la Legaţia României de la Roma în iunie 1940, propus de Nichifor Crainic, Ministru al Informaţiilor şi Propagandei în acel moment. La scurtă vreme, în octombrie 1940, când se instalează guvernul legionar, este rechemat în ţară. După înlăturarea legionarilor din asocierea cu Antonescu, Vintilă Horia obţine bursă „Humbolt" în Austria, iar în 1942 este numit ataşat de presă la Consulatul român din Viena. Uneltiri obscure împotriva lui fac să fie rechemat în ţară, cu suspiciunea că ar face legătura dintre legionarii din ţară şi cei din Austria. De aici începe destinul exilatului Vintilă Horia. Acuzaţia nu poate fi dovedită. Vintilă Horia dă o declaraţie că nu a fost şi nu este legionar, ca dovadă că a fost înlăturat din funcţie de regimul legionar (p. 64-67 în volumul Ioanei

Diaconescu). Faptul că nu a fost legionar se lămureşte de către Direcţia Generală a Poliţiei. Corpul Detectivilor, printr-un raport intern din 22 iunie 1943 (p. 68-70).

Presimţind evoluţia lucrurilor după război, Vintilă Horia decide să nu se întoarcă în ţară şi va suferi consecinţele celui fără ţară. 1942 e anul de cotitură, de când nu a mai revăzut România. Internat în lagăr în Austria, va fi transferat în Italia şi, după război, începe calvarul de a-şi găsi o patrie, emigrând în 1948 în Argentina şi stabilindu-se apoi, din 1953, în Spania; pe vremea obţinerii premiului Goncourt pentru roman, în intervalul 1960-1964, trăieşte la Paris. Dar patria sa de adopţie va rămâne Spania.

Între timp, dosarul/dosarele sale de Securitate din ţară cresc în documente, acuze, investigaţii şi ramificaţii. Este răscolită publicistica lui Vintilă Horia de la „Sfarmă-piatră" şi se găsesc argumente pentru a formula acuzaţia că „activitatea sa gazetărească a contribuit la realizarea scopurilor politice ale hitlerismului în România", asimilată cu „crimă de dezastrul ţării prin săvârşirea crimei de război" (p. 19). În conformitate cu legea 312 din 1945, Tribunalul Poporului se pronunţă pentru „pedeapsa detenţiunii grele pe viaţă şi degradare civică pe timp de zece ani", în absenţa inculpatului de la proces (p. 20). Sentinţa este dată în 21 februarie 1946. Ioana Diaconescu prezintă imediat, după acest document, Rezoluţia de graţiere din 1957, pe baza unui decret al Marii Adunări Naţionale din 1955, prin care se anulează incriminarea şi pedeapsa (p. 21-22). Ar fi trebuit să fie un sfârşit al blamului ce apăsa asupra lui Vintilă Horia, dar nu e.

Securitatea se pune pe urmele fugarului, vinovat că s-a expatriat şi – acuză nouă! – că în noua lui publicistică (aceea din exil) afirmă convingeri împotriva marxismului şi a comunismului din Est. Sunt puşi pe urmele lui agenţi din ţară şi colaboratori ai Securităţii din rândul emigraţiei. Sunt tatonaţi membri ai familiei (rude mai apropiate sau mai îndepărtate) care să ofere referinţe şi informaţii. Obţinerea premiului Goncourt în 1960 înteţeşte reţeaua de informatori. Se încearcă pe toate canalele să se zădărnicească acordarea premiului şi se reuşeşte compromiterea scriitorului prin oferirea de informaţii presei franceze despre opţiunile de extremă dreaptă din tinereţe ale lui Vintilă Horia în activitatea jurnalistică din ţară. Acţiunea Securităţii este o reuşită parţială. Scriitorul renunţă la premiu, festivitatea de acordare nu mai are loc, dar atribuirea premiului rămâne valabilă, nu este retrasă de juriu.

După 1960, se trece într-o nouă etapă. Modul de lucru al Securităţii se rafinează şi se diversifică. Sunt lăsaţi părinţii şi fratele să-l viziteze pe Vintilă Horia. Alţi mesageri din preajmă primesc sarcina de a-l convinge să scrie favorabil despre regimul politic din România şi chiar schiţează intenţia de a-l invita în ţară. În anii 1980, se vântură momeli de traducere a unei cărţi sau de realizare a unui film după cartea despre exilul lui Ovidiu la Tomis. Sunt activate două direcţii: culegerea de informaţii prin agenţi şi colaboratori, informaţii despre ce publică Vintilă Horia, ce proiecte are, ce relaţii, ce anturaj etc., direcţie predominantă, şi, în al doilea rând, activităţi de influenţare a mediului cultural sau a scriitorului, fie în sens negativ (compromitere, refuz de a acorda paşaport părinţilor), fie în sens pozitiv (posibile vizite, furnizare de cărţi din ţară, promisiuni de publicare în ţară, solicitare de opinii în favoarea regimului din România). Se face periodic un tablou al rudelor şi persoanelor apropiate.

Se alcătuiesc planuri de măsuri. Iată cum arată unul, privind „trădătorul de patrie Caftangioglu Vintilă zis Vintilă Horia", din 25 februarie 1963: 1. Studierea posibilităţii de recrutare ca agentă a surorii soţiei, cu scopul de a fi folosită în supravegherea informativă a rudelor; 2. Reanchetarea vărului arestat pentru „activitate contrarevoluţionară" şi condamnat în 1958 la 18 ani (cu care este uneori confundat în rapoarte); 3. Agenţii cutare (se dau numele de cod) trebuie să contacteze periodic rudele fugarului pentru a cunoaşte activitatea lor; 4. Se va pune în interceptare corespondenţa rudelor fugarului, pentru a stabili dacă au legături cu acesta; 5. Rudele vor fi luate ca legături în dosarul de urmărire pe ţară; 6. Se va căuta un agent care face deplasări în Franţa [scriitorul trăia în 1963 la Paris], care să fie infiltrat pe lângă rudele fugarului (p. 119-120).

Scriitorul era prins într-o plasă informativă cu ochiuri mici, nu avea cum să scape nesupravegheat din toate părţile. În decembrie 1967 se urmărea „continuarea procesului de apropiere de ţară" a scriitorului şi „scoaterea sa de sub influenţa vârfurilor emigraţiei reacţionare" (p. 189). Este numit progresiv trădător de patrie (în anii 1950), fugar legionar (deşi fusese desminţită conotaţia politică), apoi fugar (pur şi simplu), emigrant (mai neutru) sau transfug, niciodată exilat.

Cel mai nostim apelativ este acela de... „navigator", în dosarul cifrat de la Ministerul de Exerne, ca de exemplu: „Navigatorul Vintilă Horia, scriitor, autorul mai multor cărţi despre exil şi exilaţi, până de curând cu atitudine ostilă faţă de ţară şi în general faţă de ideile socialismului, a devenit mai realist în aprecierile pe care le are faţă de ţară" (transmite „Plopu", urgent, în 31 mai 1974, p. 254); sau: „în legătură cu măsurile luate de statul nostru pentru întregirea şi conservarea patrimoniului naţional cultural şi istoric, navigatorul român Vintilă Horia, scriitor, comentează că acestea ar fi fost adoptate în urma unei crize pe plan cultural imitându-se revoluţia culturală chineză" (într-o telegramă securistă din decembrie 1976, p. 284). Navigator, adică (traduc eu cifrul naiv): cel plecat de acasă şi rătăcit pe apele învolburate ale exilului, unde trebuie să ştie să-şi conducă bine barca de unul singur.

În 1979, se preconiza o măsură constructivă: „Se va iniţia alcătuirea unor recenzii sau a unor contacte oficiale cu oameni de cultură din ţară prin care să i se recunoască personalitatea ca om de cultură şi pe această bază să se creeze condiţiile determinării sale de a veni în ţară" (p. 327). În 1979, Securitatea părea să se fi emancipat mult în strategia faţă de modalităţile dure din anii 1950. Se mersese până acolo cu imaginaţia încât se credea că scriitorul va putea fi făcut agent de influenţă (în presa din exil sau în cadrul emigraţiei) sau chiar informator (p. 179-196). Oricum, Vintilă Horia nu putea fi păcălit.

Fratele său afirmă clar că Vintilă Horia nu-şi va tranzacţiona niciodată sentimentele faţă de ţară: „După sfârşitului războiului a fost judecat şi condamnat în lipsă. Şi, în violenţa ceasului de atunci, foarte grav faţă de ceea ce făcuse. De atunci se simte nedreptăţit. Ca orice om care şi-a confirmat valoarea, fără alt sprijin decât cel al puterilor proprii, fratele meu nu va începe o târguială cu ţara sa pentru recâştigarea unor drepturi. De aceea, s-a resemnat în această suferinţă, aşteptând ceea ce nici el nu poate crede că se poate întâmpla: ca ţara să-l repună în drepturile pe care le-a avut cândva" (p. 375, în volumul Ioanei Diaconescu).

Vintilă Horia a sperat până în 1992, la moartea sa, că-şi va redobândi drepturile fireşti de cetăţean român, că va ieşi de sub anatema suspiciunilor nemotivate, că va beneficia de libertăţile unui regim democratic. Dar spera, mai ales, că-şi va redobândi **dreptul de a fi scriitor român**. Nu s-a întâmplat, din păcate, în timpul vieţii sale, ci numai în postumitatea sa - şi astăzi reticentă şi suspicioasă, prin unii dintre agenţii săi, posteritate circumspectă în reconsiderarea radicală şi justă a cazului Vintilă Horia.

BUJOR NEDELCOVICI: EXILUL CA „REVELAȚIE”

S-a stins recent, părăsind mâhnit o lume învrăjbită, Bujor Nedelcovici, un nume important în seria prozatorilor şaizecişti. Desprinderea de trecut, odată cu „decesul istoric” al aşa-zisului comunism autohton (*real*, ne asigura Dan Culcer, cercetând în două volume masive „ideologia cenzurii”), însemna pentru Bujor Nedelcovici o fermă linie de despărţire între „înainte şi după”; or, ruptura de fond s-a însoţit, în societatea noastră, cu o uitare culpabilă, încât tribulaţiile postrevoluţionare au consfinţit un nedorit *bluff*, inclusiv în „procesul comunismului”, sintagmă care „a prins cocleală”. În răfuială cu toată lumea, Bujor Nedelcovici cerea respectul memoriei; condamnă „rinocenizarea în travesti”, se vrea o conştiinţă, îndeamnă la responsabilitate. Ştie că „l'homme este une crise”. Evident că nevoia de memorie îl îndeamnă la mărturisiri. Şi dacă intransigenţa morală, adversitatea „viscerală” faţă de vechiul regim conduc la un veritabil rechizitoriu, blamând „îmbolnăvirea colectivă” a societăţii româneşti, Gabriel Andreescu, urmând „logica faptelor”, prelua cu rezerve acest „autoportret eroic”, constatând, dimpotrivă, *o poziţionare pragmatică*. Atent la *politica imaginii*, prozatorul, indiscutabil pe „lista pozitivilor”, a dovedit adaptabilitate, fluturând un discurs idealist, în conflict cu realităţile. Se considera lipsit de simţ practic, fără „har relaţional”, refuzând orice formă de angajament; totuşi, în 1970, va intra în P.C.R. (gest formal, explică), uitând strategic dramele de familie (unchiul „chiabur”, tatăl ofiţer, arestat), invocate dureros. Fiindcă, negreşit, Bujor Nedelcovici, un revoltat atras de scriitură, recunoaşte datoria mărturisirii, pe tipar camusian, cum demonstra, într-o solidă monografie, Maria Mirabela Neagu. Aşadar, ca *mărturisitor* (v. *Oratoriu pentru imprudenţă*), prozatorul vrea exorcizarea răului, deconspirând „miasma” timpului trecut, descifrând semnificaţii şi sensuri, reconciliind *ratio* şi *credo* într-o „Scriptură personală”. Rămâne, greu de explicat, falia dintre comportamentul pragmatic şi discursul idealist, denunţată de Gabriel Andreescu; solitarul, torturat de întrebări şi îndoieli, trăind între speranţă şi deznădejde, a înţeles scriitura ca evadare din „timpul istoric”. „Prin scris mi-am salvat viaţa”, va mărturisi, sufocat de lecturi (etalate), de zădărnicie şi dezgust, vădind o curiozitate imensă şi afişând „mândria de a fi liber”. Trăind *întru scriitură*, Bujor Nedelcovici e terorizat de responsabilitatea scrisului; nu planifică nimic, dar punctul de plecare îl constituie „personajul care vorbeşte în mine”, având obsesia culpei morale.

În fond, scriitorul a avut ocazia de „a experimenta” nedreptăţile sistemului totalitar. A absolvit Facultatea de Drept (1958), dar un an mai târziu va fi radiat din baroul Ploieşti. Se va afirma la „munca de jos” pentru a-şi schimba dosarul (merceolog, economist, funcţionar) pe ruta Braşov-Bicaz (de care se leagă începuturile scrisului) – Bucureşti, pensionându-se de boală în 1969. Duce o viaţă izolată, este necomunicativ, dar, în 1976, este pus sub supraveghere informativă, suspectat pentru relaţiile cu străinii. După „accidentul” cu filmul lui Dan Piţa (interzis), după ce publicase, în 1985, în Franţa, *La second messager*, răsplătit cu Premiul PEN-Clubului, i se cere, în 6 mai, din partea conducerii operative a U.S. demisia din funcţia de secretar al Secţiei de proză (Asociaţia Scriitorilor din Bucureşti) şi este scos de la *Almanahul literar* (redactor-şef din 1982). Situaţia nu-l avantajează, nu vrea să fie un caz zgomotos; în 1987, „obiectivul”, trăind în aşteptare, refuzat, învăţând să tacă, părăseşte România. Un neadaptat cu voinţă îndârjită, îndurând un şir de umilinţe, un outsider informat, fără vocaţia carierei, Bujor Nedelcovici face figura unui *franctireur*, animat de fervori justiţiare, pozând în „chestor moral” (cf. G. Dimisianu). Jurnalul său poartă stigmatul trecutului şi explorează, prin *tema nevinovatului vinovat*, viaţa morală a unui „tigru de hârtie”, inventariind conştiincios fişe de autor, lecturi, întâlniri, evenimente, intervenţii (polemice, de regulă), fără a uita de oamenii „subterani”, culisele Istoriei şi „logica” epocii.

Bujor Nedelcovici debuta în *Gazeta literară* (1958) cu *Ochii*, un fragment de roman. *Ultimii* (1970), de factură aparent poliţistă, deşi „salutat cum se cuvine”, aprecia Monica Lovinescu, punea în evidenţă tocmai *imposibilitatea* unui roman cu adevărat politic la noi. Amestecul planurilor, impresia de irealitate, introspecţia (jonglând capricios cu „timpurile”) creează confuzie; apar „oamenii noi” şi un poştaş secretos (Petran), alături de doamna Rujinski şi de Cristu, cu tatăl arestat, încercând reintegrarea. *Somnul vameşului* denunţa deriva Istoriei („fără vâsle”), căutarea sensului vieţii, iluminarea. Cucerind titlul de scriitor, Bujor Nedelcovici se simţea obligat să depună mărturie. Încât *Zile de nisip*, devenit film în regia lui Dan Piţa (*Faleze de nisip*), va fi criticat de Nicolae Ceauşescu la Conferinţa ideologică de la Mangalia (5 august 1983), asigurându-i, brusc, o „celebritate” cu ponoase. Refuzând orice modificări (alterând parabola), *Al doilea mesager*, constata Liviu Maliţa, „nu va putea fi publicat în anii '80”; încât, interzis în România, va fi tipărit la Paris (*Albin Michel*, 1985), aducându-i *Premiul libertăţii*, intrând pe lista titlurilor clandestine. Pertractările cu Petre Enache, secretar cu propaganda al C.C., n-au dus la nici un rezultat; iar motivaţia respingerii, paradoxal, excludea cauze ideologice. *Ereticul îmblânzit*, cum suna titlul iniţial, manuscris predat în toamna anului 1982 la *Cartea Românească* şi refuzat de două edituri, avea, totuşi, „conţinut tendenţios”, în pofida referatelor (elogioase) şi a „camuflajului”, folosind nume franţuzeşti. Iar reeducarea lui Danyel Raynal, romancier celebru, viza tocmai „îndobitocirea dirijată” (ideoterapie). Ca anti-utopie, ecranizat de Mircea Veroiu (*Somnul insulei*, 1995), romanul i-a schimbat destinul lui Bujor Nedelcovici. „Masochist”, trecut prin dure „experienţe personale”, întocmind memorii, prozatorul a beneficiat de acest *roman-paşaport* (cum zicea), lichidând – prin expatriere – „sindromul de aşteptare”, făcând „pasul

decisiv” spre Franţa. Va obţine cetăţenia în 1992. În calitate de co-organizator al Colocviului *Scriitorul, Cenzura şi Securitatea* (2009), va reaminti că autocenzura devenise „cel mai periculos cenzor” în acei ani ceauşişti (v. *Cenzura şi autocenzura*, în *România literară*, nr. 23/8 iunie 2012, pp. 12-13), neacceptând „târgul cu târguitorii de cuvinte”. Şi dacă temătorii funcţionari ai Cenzurii propuneau zelos-abuziv intervenţii castratoare, *cenzura exterioară* fiind „fără criterii”, dar nu infailibilă, cea *interioară*, cu ambiţia pasabilului, desfigura intenţiile, obligând la aluzie, oblicitate, subminând *eficienţa subversivă*.

Din dorinţa salutară de a consolida o etică a memoriei, Bujor Nedelcovici întreţine un climat suspicios, forţând concluzii moralizatoare. „Chestionat” de Sergiu Grigore, adică un *alter ego* „oficializat”, folosind cele două prenume ale sale (v. *Cine sunteţi, Bujor Nedelcovici?*, Editura *Allfa*, 2010), prozatorul nu ezita a se califica drept o persoană dificilă, provocatoare, rebelă, incomodă etc; altfel spus, „inadecvată la timpurile moderne”, lipsită de „o strategie a afirmării” şi fără „o tactică a tăcerii ambivalente”. „Născut vinovat”, aşadar, divulgat ca „disident notoriu” (în *Săptămâna*), „rostitor de adevăr” într-o societate bolnavă, Bujor Nedelcovici se luptă cu „prea multa uitare” care ne-a cotropit. „Tigrul de hârtie” se încredinţează paginii de Jurnal cu *disperarea lucidităţii*. Dar diaristul ştie că Jurnalul rămâne „un templu fragil închinat clipei” şi că, râvnind „catharsis”-ul, sfidează interdicţiile, gândirea în sens unic. Fiind „acasă în născocire”, adică în lumea ficţiunii, vrând să înţeleagă Răul (concret, comunismul „ca fapt istoric”) doreşte „căderea în real”. Permanentul balans dintre istorie şi memorie îl descurajează când explorează „misterele” româneşti: politichia balcanică, trădările şi orgoliile ulcerate ale prietenilor, o societate haotică, versatilă, conflictuală. Ştie că opera nu scuză păcatele şi nu oferă imunitate morală; cercetând fenomenul endemic al oportunismului, propune o gradare a vinovăţiei (de la explicabil la naiv şi la ruşinos), ceea ce, aprecia Ion Simuţ, ar complica tabloul cu „disocieri inutile”. Dezamăgit, obosit, contabilizând eşecuri, inflexibilul Bujor Nedelcovici se va retrage din publicistică, mereu în dezacord cu alţii şi, uneori, cu sine (v. *Vă rog să mă iertaţi, domnilor!*). Om revoltat, înţelegând literatura ca „singura patrie”, Bujor Nedelcovici s-a zbătut pentru a impune *o cultură a memoriei*, aflând în scris „bucurie şi lumină”. Biografia şi bibliografia lui ne sunt la îndemână, pledând, într-o ţară tranzacţională, cu mentalitate amorală, lansând, cu voioşie, campanii de maculare, pentru primatul eticului şi responsabilitate morală. Ştia, însă, că acest *tip de literatură*, în cheie freudiană, cu „nuanţe metafizice” cere lectori avizaţi, greu de aflat în societatea spectacolului, clădită pe calapodul divertismentului (ca supraideologie). Or, ca „rostitor de adevăr”, pentru Bujor Nedelcovici, „politica simulării şi a disimulării” era, se înţelege, de neacceptat. El ne reaminteşte obsesiv, respingând nivelarea vinovăţiilor, că *existenţa înseamnă rezistenţă*. Stând sub semnul biograficului, romanele sale dezvăluie indirect, prin incursiuni transliterare, sinele ascuns, privindu-se „în oglinda personajelor”. Iar diaristul, înţelegând că *rememorarea* poate fi „şi un fel de dreptate” (cf. Monica Lovinescu), vede în Jurnal „un vestigiu salvat de la naufragiul amneziei”. Încât mărturisirile sale, dezvăluind suferinţele dezrădăcinării, acordă exilului *o dublă şansă*, valorificând deştărarea. Exilul poate fi şi „un pelerinaj spiritual”; altfel spus, „o moarte şi o înviere”.

ADRIAN DINU RACHIERU

Debut editorial

Corbul încruntat – Mihai Liviu Şimo

Am amânat poate nepermis de mult să scriu despre placheta de poezie **Corbul încruntat** (cartea de debut apărută în 2019), a tânărului **Mihai Liviu Şimo**, dintr-un motiv pe care eu îl consider întemeiat, deoarece am vrut să mă distanţez oarecum de impresia pe care mi-a făcut-o grupajul său de poezii premiat la Concursul Naţional de Poezie „Leoaică tânără, iubirea...”, în 2022.

Această plachetă a apărut cu trei ani înainte de participarea la concurs şi, lecturând-o abia acum, mărturisesc că am avut senzaţia că citesc poeziile altui autor, ele fiind mult sub valoarea celor trimise spre jurizare. Evident că acest lucru este în primul rând unul îmbucurător, deoarece se observă clar faptul că, pe parcursul celor trei ani, Mihai Şimo a evoluat, poezia sa înregistrând un salt calitativ. Dar nu pot să nu îmi exprim regretul că autorul ar fi trebuit să mai amâne momentul editării şi trimiterii în lumea literară a cărţii sale de debut, în aşa fel încât să poată alcătui un volum cu o poezie mai bine lucrată, aşa cum am descoperit cu încântare în grupajul trimis la concursul din 2022.

În volumaşul de faţă am întâlnit multe stângăcii, exprimări neglijente, cum ar fi „gardianul proprii mele celule”, „mai sublim...”, dar şi o grabă de a spune ceva cu tot dinadinsul în detrimentul atingerii poeziei: iubirea – „teribila închisoare/ fără căldură lumină şi obloane” (dacă obloanele lipsesc, pătrunderea luminii este posibilă). Sau: „în el se stinge sfioasă noaptea luna”...

O scufundare în floare şi doruri, în iasomii, în aur şi nori, în frunze şi rouă, un poet fericit-nefericit care-şi mărturiseşte visurile nebune în petale de trandafir şi în foşnetul frunzelor ar fi detaliile care domină poezia din această plachetă. Este mult prea mult dulce în versurile sale, dar am credinţa că Mihai Şimo a aflat şi a înţeles acest lucru, citind mai multă poezie bună, chiar poezia celor din generaţia tânără, dacă tot a pomenit de Olga Ştefan şi de cartea acestei autoare, *Resursa*.

Risipite prin volumaş sunt şi versuri mai legate, dar care cristalizează prea puţin şi într-un mod destul de banal, desuet, aproape de romanţă, confesiunea autorului: „nu te voi mai căuta/ în freamăt de crin/ în oftatul norilor/ în foşnetul frunzelor/ în picăturile de rouă/ când dorul va bate/ la poarta mea/ te voi căuta/ în inima mea”.

Nu am scris această scurtă prezentare având *încruntarea corbului*, am însă regretul că debutul putea fi mult, mult mai interesant, având ca exemplu poezia pe care o scrie Mihai Şimo la momentul actual. Şi mă gândesc că ar fi un bun motiv ca placheta *Corbul încruntat* să fie considerată una a încercărilor, iar cartea de debut să apară atunci când poezia sa va prinde contur cu adevărat.

Liliana RUS

Polemici

Generația ‘60 - generația socialismului (ep. 30)

În absenţa unei istorii literare a generaţiei 60, este greu de identificat cu maximă precizie scriitorii care fac parte din acest canon. Nu mi-am propus să-i prezint pe absolut toţi, ci doar pe cei aflaţi în prim-plan şi în planul secund. Pe cei mai mărunţi îi lăsăm, eventual, altor cercetători. Pentru că nu e bine să încalci limitele igienei spirituale citind tone de literatură proletcultistă. Iar unii trebuie lăsaţi acolo, uitaţi, în cenuşa poeziei socialiste. Pe de altă parte, am urmărit să prezint doar pe cei care au reuşit să se reabiliteze la maturitate, depăşind „păcatele tinereţii". Mi s-a reproşat că mă axez pe scrierile de început şi că nu laud ce au devenit ulterior. Dar nu mi-am propus asta, mai ales că sunt şaizecişti care şi-au rescris trecutul. Un ultim exemplu, Ana Blandiana, care a publicat recent la Editura „Humanitas", „Integrala poemelor", scoţând din „integrală" poeziile în care cânta comunismul.

Miron Scorobete a cântat devotat Partidul ca pe flacăra ochilor

Iată cum este prezentat Miron Scorobete în volumul „Sub semnul revoluţiei. 30 de tineri poeţi" din 1959: „născut la 1 mai 1933, în comuna Răchitova, regiunea Hunedoara. Absolvent al Universităţii <<Victor Babeş>> din Cluj, Facultatea de Filologie. Redactor la revista <<Tribuna>> din Cluj. A publicat prima poezie în revista <<Almanahul literar>>, numărul 50/1954. Colaborări la: <<Steaua>>, <<Tribuna>>, <<Scrisul bănăţean>>".

O carte de vizită onorabilă, pe care o completăm. Miron Scorobete a fost un scriitor cu studii bune, făcute la timp. Înainte de Facultatea de Filologie, absolvită în 1957, urmase Şcoala Pedagogică din Deva (1949-1953). Probabil că la Deva a început să scrie, dacă socotim că debutul se produce la începutul studenţiei, cu poezia „Străbunii". La terminarea facultăţii se angajează redactor la revista „Tribuna", aspect foarte important pentru destinul său poetic, unde rămâne până în 1970, când este numit redactor şi director adjunct al Studioului de Radioteleviziune din Cluj. Trebuia să ai un dosar foarte bun pentru un asemenea post, în care rămâne până în 1983 când, nu ştim din ce motive, decade, ocupând ulterior un post modest de redactor la Editura Tineretului. Între 1994-1995 este redactor-şef la „Renaşterea română", apoi, după 1998, redactor-şef adjunct la „Cetatea culturală". În 1998 este ales Cetăţean de Onoare al Municipiului Cluj-Napoca, împreună cu alt coleg de generaţie, Negoiţă Irimie (pe care îl vom analiza separat), la propunerea lui Gheorghe Funar.

Trebuie spus că Miron Scorobete a fost onorat de-a lungul vieţii (decedează la 12 februarie 2023) cu numeroase ordine şi medalii: „Steaua Republicii Socialiste România, Meritul cultural", „ A XXV-a Aniversare a Eliberării de sub jugul fascist" (1969), „Centenar Lucian Blaga" (1995). În plus, a fost lăudat de către Nicolae Manolescu, Eugen Simion, Nichita Stănescu, Fănuş Neagu, Petru Poantă ş.a. De exemplu, la cea de a II-a Conferinţă Naţională a Tinerilor Scriitori, prezidată de Tudor Arghezi, Nichita Stănescu a spus că «nu numai ploaia, ci şi adevărata poezie vine de la Cluj», invocând numele poetului Miron Scorobete...

Redactor la „Tribuna", publică, în aprilie 1957, poeziile „Dimineaţă 1907" şi „A sosit anotimpul" (în acelaşi număr, Ilie Constantin, D.R. Popescu, Mihai Beniuc). În iulie 1957, tot în „Tribuna", publică o poezie neangajată, „Flori de prun", iar în septembrie – poezia „Pe hotar", pentru care se trezeşte criticat în „Scînteia tineretului" (din 19 octombrie 1957), ziarul U.T.M.-ului sancţionându-i... „tendinţele dubioase", precum „fatalismul, strania resemnare în faţa destinului vitreg din poezia <<Pe hotar>>". Poetul ţine cont de critică, devine mai angajat şi mai precaut. De pildă, la 8 februarie 1958, tot în „Tribuna", publică poezia „Excelsior" pe care o dedică „lui Ioanichie Olteanu", precizând că poezia este „după o idee de G. Călinescu".

Debutul editorial vine repede, fiind unul colectiv, în severa selecţie realizată de Mihai Gafiţa în volumul „Sub semnul revoluţiei", alături de Ana Blandiana, Cezar Baltag, Constanţa Buzea, Ilie Constantin, Nichita Stănescu, Romulus Vulpescu ori Horia Zilieru. Toţi cei 30 de tineri poeţi cântau „primăvara omenirii – comunismul", cum arată în prefaţă Mihai Gafiţa. Scorobete e prezent cu trei poezii – „Partid", „Dimineaţă 1907" şi „Lumina de august".

Să citim din „Partid": „În mine te cîntă acei care nu te-au ştiut:/ Pălmaşii pierduţi în convoi secular,/ Cerînd, răzvrătiţi, sub cerul avar,/ O dreptate tîrzie la porţile timpului mut.// Vorbesc cu tăcerea celor sfîrşiţi în torturi,/ A celor ce nu au trădat cu nici un cuvînt/ Marele tău adevăr. Şi te cînt/ Devotat ca flacăra ochilor lor fermi şi puri.// Te cîntă cu mine acei ce ştiu cuteza,/ Ziditorii noului ev – de cînd visat şi rîvnit! Acei ce se-nalţă giganţi ca în alt răsărit/ În lumina născută de flamura ta". Să recunoaştem, nu era deloc uşor să scrii o „poezie bună" în care să lauzi Partidul Muncitoresc Român, să găseşti teme adecvate şi mijloace prin care să-i convingi în primul rând pe cerberii critici literari comunişti şi cenzura redactorilor şi cenzorii-cenzori. Cititorii nu contau, deşi, teoretic, scopul era educarea acestora în spiritul revoluţionar al scrierilor lui Marx, Lenin ori Stalin.

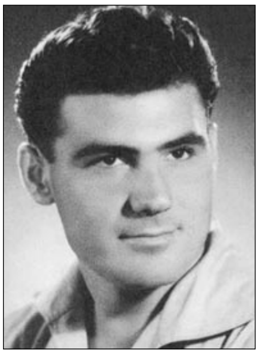
Poezia „Dimineaţă 1907" numai o evocare a răscoalei ţăranilor din 1907 nu este. Dacă scoţi anul 1907, poezia poate să fie despre un război, de pildă: „La cîţiva paşi au lucit baionete./ Ochii celor din cîmp s-au aprins fulgerător,/ Gata să rupă din noapte cu luminile lor./ Nu, nu-i priviţi! Nu priviţi ochii ce-au izbucnit! Cînd mîinile-s legate, ochii ucid./ Aţi tras? Acum da, puteţi trece la numărătoare./ Numai salcîmul a rămas în picioare." Cea de-a treia poezie, „Lumina de August" face trimitere la 23 august 1944, la revoluţia antifascistă, dar nu este ditirambică, poetul fiind abil, cuvântul de ordine fiind „lumina", termen folosit în patru versuri: „Va veni lumina cea mare cîndva?"; „Cînd va veni lumina cea mare?"; „Lumina cea mare cînd va veni?"; „Cu toate ferestrele oraşul sorbea lumina cea mare". Destul de ambiguu, Miron Scorobete vorbeşte despre rolul jucat de sovietici pentru noua eră: „O dată, suplu,

s-a auzit o catiuşă/ În dimineaţa izbucnită în zare/ Ca între două ere o zi de An Nou”. Pentru aceste poezii, doar Sergiu Levin, în „Scrisul bănăţean”, îl menţionează pe Scorobete printre contributorii la volumul „Sub semnul revoluţiei”.

Peste un an, în „Gazeta literară” nr. 51/1960, Eugen Simion, în studiul „Stiluri şi tendinţe în poezia tinerilor”, arată că: „Generaţia tînără intră în literatură pe sub curcubeul poetic al lui Nicolae Labiş”, invocând pe Cezar Baltag, Nichita Stănescu, Ion Gheorghe, Florenţa Albu, Ilie Constantin, Miron Scorobete şi Anghel Dumbrăveanu (aceasta e ordinea), „tineri care au îmbogăţit în ultimii ani rândurile poeziei combatante”. Tot tânărul critic Eugen Simion îl menţionează pe Scorobete la 26 decembrie 1960, cu ocazia celei de-a III-a Consfătuiri a Scriitorilor Tineri”. Poetul analizat aici este menţionat, la 15 decembrie 1961, în „Luceafărul”, de către Ion Bănuţă, directorul Editurii pentru Literatură. Vorbind despre colecţia „Luceafărul” pe care o iniţiase şi o coordona, Bănuţă anunţă, pentru 1962, apariţia volumului „Poezii” de Miron Scorobete.

Şi volumul chiar apare (bunul de tipar e din 9 iunie 1962), dar sub titlul „Manuscris”, cu o prefaţă de Nina Cassian, cea care arată că „prima carte a lui Miron Scorobete nu are stîngăcia debutului”, fiind vorba de „un poet multilateral”. Şi mai zice Cassian: „demascînd imperialismul şi colonialismul, salutînd triumful construcţiei paşnice, sau analizînd ţesutul delicat al iubirii, el scrie concentrat, selecţionîndu-şi cuvintele cu sobrietate şi răspundere”.

Volumul „Manuscris” se deschide cu un „Poem” de patru rînduri, dedicat „Partidului Muncitoresc Romîn”: „Priveşte-mi

sufletul, nimic ascuns:/ Un peisaj cu toate feţele în soare./ Te strig, convins. Şi tu-mi răspunzi/ Din adîncimea lui fremătătoare”. Urmează poeziile „Partid” şi „Dimineaţă 1907”, reluate din „Sub semnul revoluţiei”. În „Caietul de geografie”, poezie voit patriotardă, descoperim nişte rânduri obscure: „Ţara mea dragă închipuită pe hartă/ Cu cinci culori şi cu stîngăcie,/ În primul meu caiet de geografie,/ Ţara mea începuse să ardă.” Aşa sunt multe alte poezii din volum, obscure, de notaţie, fără sens. Poetul îşi caută „subiecte” pe placul vremurilor, dar numai titlul este militant, precum în „Fragment de marş la Bonn”: „Mi s-a cerut să uit/ Şi să gîndesc după capacitatea gamelei,/ Să cred că perfecţiunea în materie de artă/ e un picior bine întins,/ Şi că lumea se reflectă deplin în vîrful baionetei mele./ Istoria începe o dată cu prezentarea mea la oficiul de recrutare”.

Oare ce a vrut să spună poetul în „Citind pe Lenin”? Probabil, cititorii vremii înţelegeau printre rânduri diverse aluzii de natură proletcultistă: „Solemnitatea nici unei statui/ Nicicînd n-o să-i semene,/ Lui/ Nu i-a plăcut repausul de cremene.// E un adevăr în mişcare,/ De-aceea îl simt şi îl ştiu/ În clipele noastre, în fiecare,/ Continuu şi viu.” Însăilarea aceasta arată că, pentru Scorobete şi întreg lagărul socialist, Lenin e viu. Dar aceasta nu e poezie, doar o lozincă pentru gazeta de perete.

Poetul face trimiteri care, astăzi, nu spun nimic, dacă nu te documentezi, precum în „Cîntec după Patrice Lulumba”. Patrice Lumumba a fost un lider politic congolez şi prim-ministru al Republicii Congo după ce a participat la câştigarea independenţei ţării faţă de Belgia, executat de contrarevoluţionari. Şi zice Scorobete: „Poate nu va muri! Gîndea încinsul pămînt african./ Sînt înroşit de sînge...”

În poezia „Schimbul de noapte” e despre mineri. Despre aceştia au scris mai toţi scriitorii proletcultişti. Ca şi despre constructori (de uzine, hidrocentrale, blocuri). Îi regăsim pe zidari în poezia „Cartierul Dragalina”: „Sap mai adînc decît reglementar,/ Să ţipe tîrnăcopul cînd l-înfig! Nimic să nu rămînă din focar,/ Nimic, nimic, nici un piron, nimic!” Sau în „Constructor pe ţărm”: „Să te odihneşti de iarnă şi de trudă şi de fum/ Îţi zidesc, de-azur şi piatră, suple, zilele vacanţei”. Sau în „Pămînt recucerit”: „Noi, luptătorii,/ Răsucim tîrnăcoapele-n văzduh/ Ca nişte arteziene metalice...” Şi tot aşa, poezie după aşa-zisă poezie, pînă la finele volumului, cu activişti colectivişti, constructori, 1 Mai, Partid. Lipseşte din sumar, interesant, poezia care dă titlul cărţii, „Manuscris”, publicată peste un an („Contemporanul”, nr.9/1963).

Primul care scrie despre debutul lui Scorobete este Mircea Tomuş, în „Steaua” (decembrie 1962). Tomuş vede în „Manuscris” un „roman liric al generaţiei”, ce ar avea la bază o „schemă autobiografică” asemănătoare celei a lui Nichita Stănescu. Tomuş exagerează, Nichita, cu toate compromisurile făcute la începuturile sale, scriind o poezie autentică, nu însăilări pe teme date de Partid. Dar volumul „Manuscris” este lăudat şi de alţii. Astfel, în „Tribuna” (28 martie 1963), Ion Rahoveanu îl apreciază pe Scorobete, punându-l alături, din punct de vedere valoric, de Gheorghe Tomozei, Florin Mugur, Constanţa Buzea şi Ion Gheorghe. La fel procedează Ion Lungu („Tribuna”, nr.18/1963), când vorbeşte despre „poeţii militanţi consacraţi”, ca şi D. Cesereanu, Radu Popescu (în „Viaţa romînească”, nr.10/1963), Valeriu Râpeanu (în „Scînteia” din 30 ianuarie 1964).

Nu ştim ce criterii estetice au avut şi alţii, dar poetul e plasat în plutonul fruntaş al generaţiei tinere. Nichita Stănescu îl pune şi el alături de Cezar Baltag, Marin Sorescu şi Adrian Păunescu (articolul „Lirismul şi sfera realului”, în „Gazeta literară”, nr.3/1965). La rândul său, Adrian Păunescu (în articolul „Pe cine mizează criticii?”, în „Luceafărul”, nr. 20/1965) apreciază „cronicile pasionate” ale lui Matei Călinescu şi Nicolae Manolescu despre „Nichita Stănescu, Grigore Hagiu, Miron Scorobete şi Cezar Baltag”.

În 1966, Scorobete publică un alt volum de versuri, „Fîntîni”. Un volum curat, fără subiectele proletcultiste, în care dai şi peste versuri bune. Doar o singură strofă, din tot sumarul, mai aminteşte de cartea de debut. Cităm din „Litoral românesc”: „Aici unde zeii geţi şi elini au murit uitaţi şi bizari/ şi-au scris epopeea-n fîntîni şi în zid alţi eroi/ statuile lor se iubesc şi cîntă în noi,/ statuile lor de betonişti şi zugravi şi zidari”. În rest, o pastişă după Nichita Stănescu, una mediocră.

Miron Scorobete, pe viitor, va publica destule volume de poezie, dar şi de proză, însă se pierde pe drum. Încă în 1975, Al. Piru, în „Poezia românească contemporană. 1950 – 1975”, spune tranşant: „printre poeţii de-al doilea raft trebuie aşezat Miron Scorobete”, poetul părând a fi un bun versificator, şi atât. Cert este că scriitorul va fi contemporan cu propria dispariţie şi de pe cel de-al doilea raft, spre uitare. În istoriile literare din ultimele decenii nu e pomenit nici la indicele de nume. Doar Alexandra Ciocârlie, în „Dicţionarul general al literaturii române”, este îngăduitoare cu Miron Scorobete, enunţând enormitatea că volumul „Manuscris” ar fi „una din puţinele culegeri rezistente ale obsedantului deceniu”. Nu rezistă, i-am citat, mai sus, destule versuri...

Jean DUMITRAŞCU

Bucuria din viaţa ta

De foarte multă vreme, cărţile de dezvoltare personală şi spiritualitate au început să facă parte din lecturile a căror importanţă o descoperim pe măsură ce înţelegem că avem nevoie de autocunoaştere. Aceste cărţi se bucură de mare succes, mai ales în rândul generaţiilor mai tinere, cele care se confruntă cu provocări nu tocmai uşoare ale vieţii. Mă număr printre cei care intră foarte des în librării şi astfel am putut să constat că spaţiile alocate acestor cărţi sunt generoase, iar cumpărătorii sunt numeroşi.

Mărturisesc că am fost interesată de orice formă de autocunoaştere şi de înţelegere a lumii în complexitatea ei încă de pe vremea când astfel de cărţi nu erau la îndemâna oricui. A şti să comunici, a şti să te motivezi, să îţi schimbi obiceiurile care te împiedică să evoluezi şi să înţelegi că este nevoie să evoluezi, a-ţi învinge teama, a nu funcţiona după prejudecăţi, a înţelege că tu însuţi eşti singurul care poate să decidă să facă aceste schimbări au fost pentru mine, de-a lungul anilor, căutări şi preocupări constante.

În noianul publicaţiilor de acest fel, cei care nu au niciun fel de iniţiere se pot pierde, ori pot alege cărţi nerealiste, exagerate, care promit îmbunătăţirea vieţii în 10 paşi... Aşadar, este nevoie de o selecţie riguroasă şi de multă informaţie, în aşa fel încât să ştim să alegem cărţile care se bazează pe experienţe personale serioase şi observaţii ştiinţifice îndelungate, care pot îmbunătăţi anumite aspecte ale vieţii noastre.

În urmă cu câteva luni am primit o astfel de carte motivaţională, care se numeşte **O cale către noi** (*Clubul Mitteleuropa, 2023*), a cărei autoare este **Liliana Finta**. Absolventă a Academiei de Ştiinţe Economice din Bucureşti, secţia Management, Liliana a fost atrasă de complexitatea fiinţei umane şi, începând cu anul 2003, a urmat Cursurile de Cunoaştere şi Refacere Arhetipală a Sistemului Bio-Energetic Uman, Cursurile de Expert Protecţie Subtilă – Măiestria Energiei şi Prosperitatea Esoterică a Fiinţei, având acces la tehnici şi procedee subtile de lucru cu energia şi informaţia.

Aşa cum reiese din titlu, această carte propune câteva metode simple, la îndemână, de a găsi calea către noi, explicate în aşa fel încât pot fi uşor înţelese şi aplicate. Autoarea ne invită să căutăm adevărata bucurie în noi înşine, pentru că ea este acolo încă de la naştere, şi să putem face diferenţa dintre bucuria interioară şi „bucuria" străină, aceea pe care cei mai mulţi dintre noi o aşteaptă din exterior. Fii tu bucurie, ne îndeamnă Liliana Finta, fii tu mai aproape de tine şi mai ales „transformă viaţa ta începând de acum."

Constrângerile, tiparele mentale, fricile, judecăţile eronate nu fac altceva decât să ne îndepărteze de la adevărata noastră cale, să persistăm în greşeli, să le perpetuăm, ori să extindem modul nostru de gândire crezând că este al tuturor. Vechile obiceiuri contraproductive, fără nicio evaluare periodică, fără niciun restart care ar fi fost necesar după identificarea lor, ajung la un moment dat să fie un mod de viaţă, realizând târziu sau poate niciodată că ne-au fost de fapt cei mai mari duşmani. Un fel de autosabotare de care nu suntem conştienţi.

„Starea ta interioară se oglindeşte în jurul tău", spune Liliana Finta, şi poate că foarte puţini sunt cei care înţeleg acest lucru:

„Cu o stare interioară de bucurie, vei găsi fără să cauţi, vei primi fără să ceri. O stare interioară bună este simţită, este remarcată de către cei din jurul tău. (...) Se vede în acţiunile tale."

Este un adevăr faptul că starea interioară influenţează exteriorul, îi influenţează pe oamenii din viaţa noastră, trebuie doar să înţelegem pe deplin acest lucru. Tocmai de aceea este important să cunoaştem metodele prin care putem să conştientizăm rolul nostru în relaţiile cu ceilalţi, să reparăm greşelile, ori să ne apărăm de relaţiile nepotrivite, conflictuale. Evenimentele neplăcute din viaţa noastră apar tocmai pentru a ne îndemna să schimbăm ceva, să ne reevaluăm, să ne cunoaştem limitele dar şi puterea interioară, să putem accepta că greşim.

Înainte de a cere, este nevoie să dăruim, înainte de a judeca, să privim adânc înlăuntrul nostru, înainte de a pune etichete, să cunoaştem nemijlocit, nu printr-un intermediar a cărui părere poate fi subiectivă. Necunoaşterea de sine înseamnă de fapt necunoaşterea celor din viaţa noastră.

Opreşte-te şi admiră, aş spune eu, pentru că sunt atâtea lucruri de admirat, cunoaşte şi însuşeşte, apreciază corect (niciodată prin intermediari), reajustează-ţi modul în care priveşti lumea, pentru că lumea nu stă pe loc.

Pretenţiile, ambiţiile, împotrivirea şi tiparele mentale nu ne ajută să evoluăm, dimpotrivă, sunt obstacole de netrecut atâta vreme cât nu conştientizăm povara lor, faptul că ele sunt surse ale suferinţei şi neîmplinirii.

Personal cred că o carte motivaţională trebuie citită cu mintea deschisă şi cu dorinţa de a evolua şi de a ne regăsi pe noi înşine, cu dorinţa ca noile cunoştinţe să fie puse în practică, să nu rămână doar la stadiu de informaţie, de cultură generală şi atât. Fiecare nouă lecţie, odată însuşită, este un îndemn spre următorul pas, o etapă a unui proces continuu.

Îmi amintesc că bunicii noştri, fără a avea multitudinea informaţiilor care ne sunt acum la îndemână, se descurcau cu îndemnuri simple, creştine, şi cu câteva reguli de bun simţ: fă-ţi curat la tine în curte şi în dreptul porţii, abia apoi te poţi uita în curtea celuilalt.

Dacă vrei să schimbi lumea, începe mai întâi cu tine.

Liliana RUS

ZIUA CULTURII NAȚIONALE

CONTEMPORANUL NOSTRU – EMINESCU*

Un dialog Virgil DIACONU – Paul ARETZU

1. *În ce sens putem să afirmăm astăzi că poetul Mihai Eminescu este contemporanul nostru, deci că este actual? Ce anume ne determină să îl considerăm contemporan?*

Este vorba, desigur, despre o sincronie culturală. Deși există mai multe estetici, din punct de vedere axiologic ele sunt privite în simultaneitate. Estetica romantică este deplin egală cu estetica modernistă sau cu aceea clasicistă sau cu cea postmodernistă. Ele se află în interacțiune, au o realitate indelebilă. Valorile culturale, deși pot îmbătrâni, pentru că sunt totuși evenimente istorice, rămân vii ca trepte ale unei evoluții: fără Vasile Alecsandri n-ar fi existat Eminescu, fără Eminescu n-ar fi existat Tudor Arghezi, sau Lucian Blaga, fără aceștia n-ar fi existat Nichita Stănescu etc. Prin școlaritate, prin formația noastră culturală, avem prezente amprentele acestor predecesori. Formatul nostru cultural, uman, ar fi fost altul fără aceste valori. La fel se întâmplă și în domeniul științific, Arhimede, Pitagora, Isaac Newton, Galileo Galilei, Descartes, Einstein sunt contemporanii noștri. Este vorba, aici, de un sincronism științific, de continuitate. Contemporani suntem cu protopărinții, purtăm, prin succesorat, genomul lor. Apoi, gândirea, simțirea nu s-au schimbat prea mult față de vremea lui Eminescu, nici natura: marea, stelele, pădurea sunt aceleași. Suntem contemporani cu niște valori, nu cu niște oameni. Ca și semințele, scriitorii sunt pereni, răsar în alții. Dispare învelișul, dar rămâne germenul, adică opera.

2. *Poezia lui Eminescu a fost evaluată în trei mari moduri. Astfel, s-a spus (1) că este o poezie de excepție, că ea ocupă o poziție centrală în canonul literaturii române, (2) că este o poezie de valoare medie și uneori chiar modestă (vezi detractorii) și (3) că este o poezie care, alături de poeme foarte bune, prezintă și poezii mai puțin împlinite artistic.*

Ce îndreptățire au cele trei evaluări? Tu cum evaluezi, astăzi, poezia lui Eminescu?

Să începem cu ultima situație. Nu toate creațiile unui scriitor sunt egale valoric. Numai dacă un autor ar scrie un singur poem, cu siguranță acela ar fi cel mai bun, egal cu sine. Deci, Eminescu a scris capodopere, poezii excepționale și poezii „mai puțin împlinite artistic". A și trăit puțin, nedrept de puțin. Apoi, tot ceea ce este tratat în mod extremist, exclusivist este greșit. Eminescu a fost om ca toți oamenii. A fost catalogat drept genial și de aici s-a declanșat o invidie firească a celorlalți scriitori. S-au adăugat: „omul deplin al culturii române", „poetul nepereche". Aceste calificative (nedemocratice) inflamează omul de azi, care crede că toți suntem egali. Categoria de geniu este una care aparține esteticii romantice (Byron, Schopenhauer), iar Eminescu a ilustrat-o în totalitate: inadaptabil, neînțeles, nefericit, vizionar, admirator al unui trecut idealizat, tratând foarte critic prezentul, având conștiența genialității sale, devotat unei iubiri totale, pătruns până la sacrificiu de misiunea sa scriitoricească.

3. *În revista Dilema, din 27-5 februarie/ martie 1998, a avut loc o anchetă despre viața și opera lui Eminescu, la care au răspuns câțiva scriitori tineri și chiar Nicolae Manolescu. De exemplu, pentru Cezar Paul-Bădescu, autorul antologiei „Cazul Eminescu" (Paralela 45, 1999), Eminescu este un „poet inert și ridicol"... Majoritatea celor care au răspuns la anchetă au fost numiți detractorii moderni ai lui Eminescu. Cezar Paul-Bădescu a fost chiar și premiat de către președintele Emil Constantinescu, firește că la propunerea conducerii U.S.R. Acest premiu, în bani, îl primește lunar... Cum apreciezi această anchetă și medalia primită?*

Ridicolul ține chiar de firescul lui Cezar Paul-Bădescu: să provoci scandalul Eminescu și să primești din partea președintelui Emil Constantinescu Medalia „Eminescu" mi se pare o situație de mare penibilitate, pentru amândouă persoanele. Sunt convins că președintele nu a știut ce face, iar premiatul, dacă ar fi fost consecvent, ar fi refuzat premiul. Nu știam că această medalie este viageră. Altfel, fiind acceptată, pare o simplă afacere, o sinecură. Atâția oameni se fac azi de râs, numai pentru a ieși în evidență, a deveni publici. Este o chestiune care ține de codul moral sau de vârsta culturală. Totuși, momentul a fost, pare-se, deliberat, constituindu-se un comando, care să-i dea niște copite lui Eminescu.

4. *Cum ai primit anchetele recente, aceea din revista „Cafeneaua literară" și cea din „Convorbiri literare", la care ai răspuns chiar tu? Crezi că ar fi de bun augur publicarea unei cărți cu aceste anchete?*

Cele două anchete au antrenat un număr mare de scriitori, radiografiind modul în care este receptat Eminescu, azi, de avizați. Întrebările și răspunsurile au fost foarte interesante. Ca să dăm viață în postumitate unui scriitor trebuie să-l înțelegem, să-l recontextualizăm, să-l scoatem din monotonia exegezelor. Astăzi, altele sunt preocupările celor mai mulți oameni. Cultura ocupă un loc neglijabil, deși omul prin definiție este ființă culturală. Revistele, alături de alte mijloace, fac, după puterile lor, cu multe eforturi, serviciul cultural. Ideea de a publica aceste anchete se înscrie în această direcție.

5. *Ce caracteristici, trăsături sau constante poetice (estetice), sau numai pseudopoetice, crezi că are poezia lui Eminescu, raportată, firește, la poezia majoră dintotdeauna? Ce te seduce sau ce te nemulțumește în poezia lui Eminescu?*

În istoria poeziei române, Eminescu a reprezentat un salt enorm. Până la el, au existat voci minore, versificatori, imitatori, folclorizanți, clasicizanți. Primul poet autentic și modern este el. Când eram copil, urcam în podul casei, unde era un cufăr în care se aflau cărți. Între ele și poezia lui Eminescu. Stăteam acolo, în liniște, într-o lumină filtrată prin lucarnă, câteva ore și citeam. Mi-a intrat astfel în instinct faptul că pentru Eminescu trebuie să urc o scară.

Ceea ce m-a impresionat, în primul rând, a fost maturitatea limbii. De la abundența de diminutive, de la figurile de stil elementare, de la exprimările greoaie existente la preeminescieni, s-a trecut la o limbă curată, fluidă, consistentă, îmbrăcând foarte bine ideile, conținând o esențialitate, o plenaritate a potențialului semantic românesc.

Apoi, Eminescu este primul autor cu un fond filosofic profund. Mă gândesc la Kant, la Friedrich Schlegel, la Hegel, la Schopenhauer, la textele antice indiene. Înaintea lui se întâlnesc unele sclipiri în acest sens la Miron Costin (*Viața lumii*) sau la Dosoftei (*Psaltirea pre versuri tocmită*).

Eminescu este primul poet cu o tematică serioasă, diversificată, de tip romantic, folosind antiteza, ca metodă. Iubirea, natura, satira socială, istoria glorioasă, viziunea cosmică, destinul omului de geniu, toate cu un substrat filosofic.

Ceea ce mă impresionează la marele poet este empatia (identificarea afectivă, intelectuală) pe care o provoacă.

6. *Dacă apreciezi poezia lui Eminescu, în ce serie de 5-10 poeți de valoare o incluzi?*

În literatura universală are afinități cu romanticii, cu Friedrich Hölderlin, Novalis, Alfred de Musset, Gérard de Nerval, Alphonse de Lamartine, Lermontov, având însă originalitatea sa aparte.

În literatura română: Alexandru Macedonski, George Bacovia, Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Nichita Stănescu.

7. *Este Eminescu singurul nostru mare poet? Ce poeți, români sau străini, crezi că stau alături de el sau chiar înaintea poeziei sale?*

Stă alături de el Alexandru Macedonski, un poet important, urmărit de un destin nefast. Diferența de 4 ani dintre ei pare colosală. De fapt, autorul *Nopților* este total opus poetului din Ipotești, atât temperamental, cât și prin caracteristicele poetice. Primul, un agitat, un nefericit din motive existențiale, un insurgent, format la școala poetică franceză, cel de-al doilea, un contemplativ, un visător, un metafizic, format la școala germană. Sigur, sunt numeroși poeți importanți în lume și în literatura noastră, unii foarte cunoscuți, alții, mai rafinați, mai discreți. În domeniul artei poetice, este riscant și relativ să dai calificative, să faci o ierarhie. este suficient să intuiești valoarea.

8. *Aureliu Goci, între alții, afirmă că poezia lui Eminescu a influențat toate curentele literare care i-au urmat, până și suprarealismul, în timp ce Alexandru Dobrescu ironizează, în „Detractorii lui Eminescu", această idee... Ce influență a avut poezia lui Eminescu asupra poeziei (românești) ce i-a urmat? Este poezia noastră una eminescizată, mai există astăzi un curent poetic Eminescu, așa cum spuneau Vlahuță, C-tin Dobrogeanu-Gherea și Ibrăileanu?*

Chiar conceptul „eminescianism" spune foarte mult, definind un univers, o viziune lirică, un val cultural. Aureliu Goci are, în bună măsură, dreptate. Eminescu este un reper, un element de referință, mare parte din poezia care i-a urmat vine din „mantaua" sa. Macedonski, care este un romantic de altă natură, evoluând spre simbolism, este un competitor al lui Eminescu, dar nu îi este dator. George Bacovia, în schimb, este un patetic paroxistic, un introvertit, a cărui poezie pornește din suferință (de tip eminescian), Arghezi este un romantic de coloratură neaoșistă și familistă, Lucian Blaga, în schimb, vine din aceeași sursă germană, aducând substanță metafizică și htoniană. Neomoderniștii, descendenți din Blaga (din Bacovia, din Minulescu...), au și ei amprente eminesciene. Este exagerat să-i includem pe avangardiști în această filiație.

9. *Este Eminescu un poet modern sau este un poet romantic tradiționalist, așa cum afirmă Călinescu și Rosa del Conte?*

Fără îndoială că Eminescu are trăsăturile definitorii ale romanticilor autentici. El este însă un deschizător al modernității în literatura română, prefigurând, direcționând evoluția acesteia.

10. *Cum este poezia de astăzi față de poezia lui Eminescu? Îi este ea superioară poeziei eminesciene? Sau îi este inferioară?*

Este vorba de etape literare distincte, cu programe specifice. În plan estetic, ele sunt necomparabile valoric, sunt entități. Parafrazând: poezia de azi este „cum este... și ca dânsa suntem noi". Poezia este oglinda realității sensibile a fiecărui timp. Putem spune că poezia de azi este altfel decât poezia lui Eminescu. Că îi este superioară sau inferioară, nu se pune problema.

11. *Crezi că Eminescu este astăzi un poet citit de lectorul obișnuit?*

Păi, lectorul obișnuit nu mai există. Azi, cititorii au devenit ceva neobișnuit. Câți îl mai citesc pe Eminescu în afara școlarității!? Unii au ocazia să-l mai asculte la solemnitățile prilejuite de aniversare sau de comemorare, fără să se mai obosească. Ideea este că nu poți să obligi pe nimeni să citească. Asta ar însemna dictatură (a cititului).

12. *S-a discutat foarte mult și în fel și chip, în literatura noastră, despre poezia lui Mihai Eminescu. Ce critic/critici crezi că au analizat mai bine, mai aproape de ființa ei, poezia lui Eminescu?*

Lista este enormă, începe cu Titu Maiorescu, urmează, dintre cei importanți, Eugen Lovinescu, Garabet Ibrăileanu, George Călinescu, Dumitru Murărașu, Perpessicius, Dumitru Caracostea, Rosa del Conte, Ion Negoițescu, Petru Creția, Edgar Papu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Eugen Todoran, Eugen Simion, Ioana Em. Petrescu, Dimitrie Vatamaniuc, Amita Bhose, Alex Ștefănescu etc. etc. Toți

aceştia formează un singur critic, ideal, criticul-mozaic. Şi, cu siuranţă, exegeza va continua mult şi bine.

13. *Este Eminescu un poet băgat în seamă de către critica literară? S-a scris despre el mai mult decât despre alţi poeţi?*

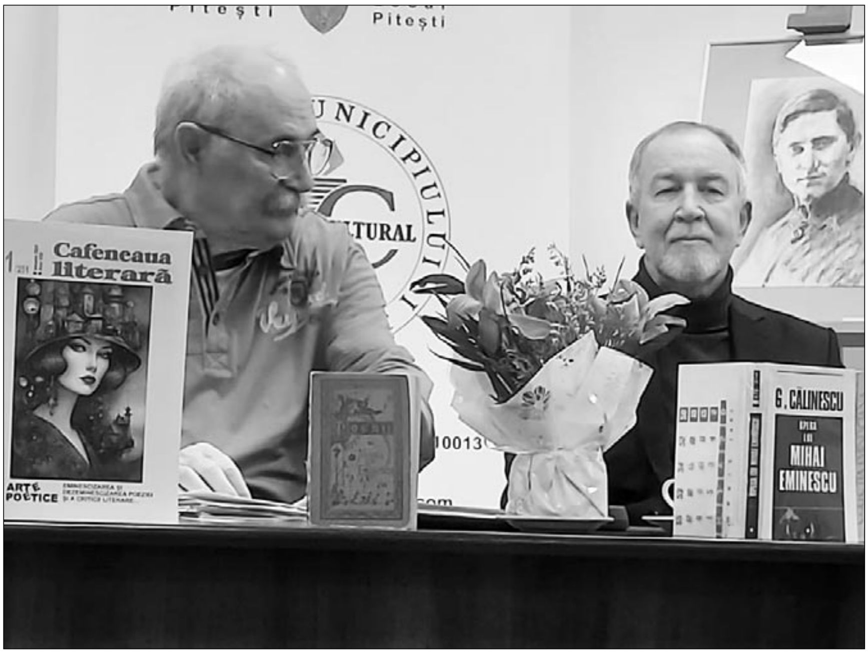
Odată cu mişcarea timpului, se mişcă şi sistemul de reprezentare al oamenilor, de aceea este nevoie de actualizarea interpretării valorilor. Eminescu este, cu siguranţă, cel mai citit şi cel mai comentat dintre scriitorii români, iar opera lui oferă o asemenea posibilitate. Din punct de vedere exegetic, Nicolae Manolescu avea dreptate când afirma că sunt mai mulţi Emineşti (iertaţi barbarismul) în Eminescu. Cărţile importante care i-au fost dedicate sunt, într-un fel, complementare, abordând aspecte diferite, din unghiuri diferite. Chiar simplii cititori îl percep pe poet în moduri diferite, în funcţie de sex, vârstă, nivel de cultură, profesie etc. Este bine că un autor, „poetul naţional", se află în centrul cercetării critice. Ar fi bine ca mulţi alţii să fie subiectul aceluiaşi tratament, pentru că în acest fel se ordonează domeniul şi se constituie premise pentru alcătuirea istoriei literare. Ceea ce lipseşte vieţii noastre culturale este lectura şi o atitudine mai binevoitoare, de susţinere, din partea instituţiilor guvernamentale.

14. *De câţiva ani, Ziua Culturii Naţionale Române a fost stabilită prin decret la data naşterii lui Eminescu. Ţi se pare corect, când există atâtea dispute legate de naşterea lui, pentru care există documente că s-a născut în 1849, 20 decembrie?*

Cred că este importantă simbolistica acestui eveniment şi mai puţin contează exactitatea datei. Este bine că există o Zi a Culturii Naţionale. Mai rămâne să îi dăm concreteţe prin cultură. Din păcate, multe lucruri se rezumă la formalism, la bifarea unor obligaţii. Adevărul este că, azi, în România, nu se poate trăi dintr-o profesie culturală. În această privinţă, pare că nu s-au schimbat prea multe de pe vremea lui Eminescu.

A consemnat V. DIACONU

* Dialogul cu Paul Aretzu, primul din proiectul „Invitaţi la *Cafeneaua literară*", pe care îl susţin la Centrul Cultural Piteşti, a avut loc chiar de ziua Eminescului, şi se află pe YouTube la adresa https://www.youtube.com/watch?v= aYlzcGk_1Mc

În numele voluptăţii cânt

în numele voluptăţii cânt
ea e acum o rugăciune
un plâns
un dor neostoit
gol ce-mi lucrează stomacul
exact acolo
unde erau fluturii

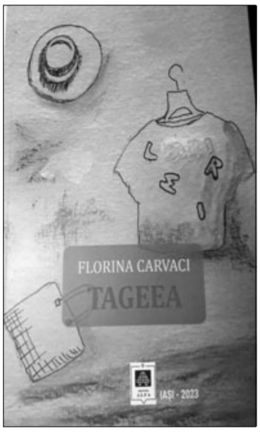
da, în numele voluptăţii cânt
aşa cum alegi să mori
de mâna vrăjmaşului, în război
când îţi presimţi sfârşitul
nu mai ai unde să pleci
să evadezi
să începi o nouă viaţă
trupul uşor uşor
se năruie peste tine
te prinde-n interior
te sufocă
nu mai ai unde să pleci
carnea ei pare singurul aliat
resemnarea ei, singura mângâiere
aşa că
în numele voluptăţii cânţi
un postludiu baroc
un violoncel şi-un contratenor
redau amestecul
de seducţie şi moarte
vântul mişcă crinolina frunzelor
încă roşii, încă galbene

Voluptate 2

există o voluptate a vieţii
de care nu mă pot dezbăra
înţeleg suferinţa
dar n-o iubesc
o văd ca pe-o rătăcire
moartea
ca o întoarcere acasă
dar există o voluptate a vieţii
de care nu mă pot dezbăra
altfel de ce mă doare frumuseţea
acestei femei tinere?
de ce corpul ei
un fel de pară
cu un fel de clepsidră
mi se pare neverosimil
neîngăduitor de frumos
cu atâta melancolie
cu atât infinit

Laurenţiu Ciprian TUDOR

Florina Carvaci: *Tageea* sau umbra lui Oreste

Dacă socotim bine, avem în față cel de al cincilea volum de versuri al poetei roșiorene **Florina Carvaci** (Isache), membră a USR - Filiala Pitești, pe care am citit-o și altădată cu interesul pe care însăși lectura obiectivată îl impune; e vorba acum de volumul *Tageea* (ED. Alfa, Iași, 2023), în care o găsim pe semnatară într-un pasaj mai puțin exuberant decât în volumul său de debut, *Ieșirea din anotimp* (2006), și ușor mai meditativă pe reversul susceptibilităților decât în volumul *Drum în casa de iarbă* (2016). Florina Carvaci captivează încă cu titlul volumului: *Tageea*, care pentru puțini cititori face o acoladă conotativă cu drama lui Oreste, fratele mai mic al Electrei, al cărui mormânt de la *Tageea* (în Arcadia) este dezvăluit de Pythia – „acolo unde șuieră două vânturi. Lovitură și contralovitură".

Cei care au citit *Orestia* lui Eschil vor observa ușor că titlul volumului despre care vorbim este doar un pretext, fiindcă sub el nu se vorbește nicicum despre cel salvat ca să nu împărtășească soarta tatălui său, Agamemnon, ucis de Egist și Clitemnestra; surorile lui Oreste, Electra și Ifigenia, îl vor ajuta în două situații cruciale. Ce trebuie însă reținut aici e doar mormântul lui din Tageea, ca topos vag semnificativ. La începutul volumului, echilibrat, timpul curge neutru („Apoi citeam din Stoiciu un poem Deal-Vale/ și ningea, ningea în camera plină ochi de cărți,/ cu flori de cireș" -p.5), iar finalul reconciliază zbuciumul polarizat sub aurora serenității („Deasupra lumii – culoarea dimineții/ din care nu lipsește nimic./ Nici măcar tu" -p.68). Tensiunile lirice se vor aprinde și vor căpăta profunzimi sinestezice între rațiune și trăire („Când închid ochii, văd că sunt liberă/ și pârâul de gheață îmi intră sub piele, crește, crește,/ se întinde de la unul la celălalt,/ trece pe sub mâinile noastre,/ cum ar trece pe sub un pod de flori..." - p.6) și se explică în rememorări argumentative („Și mi-am amintit că noi nu am vorbit/ niciodată despre dragoste..." - p.16).

Percepțiile cotidianului comun se repercutează suprarealist, încă nestingherite, în registrul lyric, în cotidianul disolut („Și ploaia care umple toate gropile din asfalt,/ peștii care alunecă pe străzi, în amonte./ Minune" - p.17), ca să eșueze sub tensiuni contrarii la capătul răbdării („Uneori îmi vine să las dracului totul,/ Să merg undeva să te aștept./ Într-un loc pe care nu-l știi/ și nici eu nu îl știu... - p.34"). Iar dacă, în general, poezia feminină este socotită a fi predilect emoțională, ceea ce este inexact, sigur este că, de fiecare dată, în dramele sentimentale, reflexivitatea feminină nu doar că vine cu o acuitate mult mai pronunțată în analiză, mult mai sinceră, dar este în măsură să tăinuiască și mărturii tandre, familiale („Seara luăm frumusețea zilei,/ o așezăm pe masă/ și o tăiem în două cu soare cu tot" - p.32; „Poezia începe de aici, de lângă tine./ Ca un apus..." - p.44)), dar și cauze surprinzătoare („vidul acesta se trăiește doar în doi" - p.37) – poate suficiente elemente care trimit cu gândul (p.61) la terapiile Gottman de cuplu.

Universul bipolar al dragostei are totuși punctele lui de rezistență, durabilitatea începutului și a reînceputului („Să nu pleci!/ Rămâi în cel mai înalt loc/ al unei propoziții exclamative./ Asumă-ți răspunderea/ acestei excludibilități./ Joacă-te!" - p.36). Florina Carvaci nu pune poezie în lucruri, însă știe să găsească poezia în ele („...Și câte priviri se înfig în poem,/ câte taie în carne vie,/ Poemul nu sângerează./ Cât freamăt în inima poemului,/ cât extaz și liniște și fabrici de parfum/ și întotdeauna un loc liber..." - p.26), în contemplativul care își pierde neutralitatea și devine prevăzător, obsesiv, amenințător („Pădurea Vedea ne intră în ochi, cu copacii ei înalți,/ scrijeliți ca o cruce./ Se vede pe fața noastră, curge pe obraji, verde,/ spre colțul gurii.../ Și femeia aceasta merge în spatele meu,/ la două nopți distanță.../ mă așteaptă" - p.28).

Florina Carvaci scrie, cum se vede, poezie modernă, cu *neurastenii*, cu *brize de ventilator,* cu *bariere sociale*, cu *resturi de vin*, cu *dale de marmură*, cu pungi, cutii, cu *trolere* și *geamantane*, cu formule structural inovative, cu asocieri inspirate și viziuni din spiritul profund al poeziei ori din ce vreme ar fi ea („Dintr-un oraș al castanilor înfloriți/ în Ziua Recoltei./ Îți scriu dintr-o lume care se clatină/ și curge" - p.53), ea tinde și rămâne cu fermitate în modernism („O stradă suspendată,/ un tir cu biscuiți,/ mergând spre sud./ Dimineață./ Lucrurile din adâncuri/ plutesc la suprafață/ ca niște crizanteme în aer./ Un alt fel de a fi." - p.54). Florina Isache se repetă rar fiindcă mereu exersează imagini proaspete, prefigurează idei și, toate la un loc, pentru că rămâne conectată la modul fecund imaginativ de receptare a lumii, pentru că rămâne ancorată în introspecții tot mai relevante, pentru că regândește figurativ lucrurile („În casa aceea cineva plantase o pădure." Sau „Tremul trecea pe sub ferestrele/ garsonierelor de lemn..." - p.60), iar „ trenul ducea cu el frica și frigul,/ disperarea, mucegaiul,/ zidurile." (p.61).

Doar finalul volumului ar putea să ne trimită cu gândul în *Tageea* lui Oreste: „Viața de aici este atât de aproape/ de viața de dincolo./ Spune-mi, ai văzut vreodată curcubeul verde ivit/ din adâncuri?/ La fiecare pas se deschide un cerc./ Nu vei ști niciodată cine pe cine a iubit./ Mă regăsesc fără nicio frică numărând..."(-p.63). Cu tot mai puține platitudini ori lucruri commune, în acest nou volum de versuri, pot spune că, impetuoasă în cugetare, în imaginativ, poeta afirmată Isache, fără vreo sincopă de identitate lirică, își oblăduiește traseul parnasian prin meandrele vieții, planează lin, lucid și petulant deasupra tristeților ființei și a oricăror beatitudini laice, nu întrutotul profane.

Iulian CHIVU

Deltaicul, pandant al spaţiului mioritic

Preocuparea pentru definirea cronotopului, primit ca dar prin naştere, e o constantă la toţi creatorii.

Majoritatea au transformat locul naşterii în propriul *centrum mundi*, un exemplu fiind Ion Creangă cu acel „Nu ştiu alţii cum sunt, dar eu când mă gândesc la locul naşterii mele...", un centru îmbogăţit prin proiecţii personale – *lirice*, la Mihai Eminescu, Lucian Blaga ş.a., *epice* la Marin Preda, menit a crea *arhetipuri*, care să surprindă *tiparul* locului în dubla dimensiune fizică şi spirituală.

A surprinde, prin creaţie, şi a uniciza acel *spiritus loci*, este idealul fiecărui creator. Lucian Blaga dusese mai departe aceste tendinţe, trecând de la literaturizare la conceptualizare; *spaţiul mioritic* era propunerea lui pentru a defini spaţiul românesc ca geografie mitică/mitizantă şi spiritualitate.

Istorie şi mitologie nu sunt realităţi divergente, ci alcătuiesc o unitate, în aspiraţia spre acea totalitate care să reunească viaţa în fizica şi metafizica ei, să-i explice şi să-i înţeleagă istoria prin mitologie şi invers.

Tendinţa de a mitiza se relevă şi în lucrarea lui **Nicolae Grigore Mărăşanu**, ***Deltaicul, spaţiul dublei răsfrângeri***, lucrare care propune *deltaicul* ca topos cu identitate proprie, fapt semnalat de la început în mottoul: „Am scris Deltaicul, spaţiul dublei răsfrângeri, cu răbdare, neodihnă şi iubire", care precedă *Nota asupra ediţiei*, notă a autorului, necesară pentru a fixa punctul de reper necesar lectorului pentru a-i urmări demonstraţia.

Deltaicul este mai mult decât un spaţiu fizic, este un *spaţiu trăit*, prin urmare, fizic şi spiritual, asumat prin naştere şi destin, devenit *spaţiul dublei răsfrângeri*, spaţiul unui model cultural, cu o literatură care l-a răsfrânt şi reflectat, propus, în dialogul cultural, ca spaţiu de reflecţie/meditaţie. *Dubla răsfrângere* se referă la/şi include sistemul de referinţă desemnat ca *spaţiu fizic*, un *cronotop*: spaţiu fizic asociat unui timp, şi *spaţiu spiritual*, cel care modelează gândirea, atitudinea în faţa vieţii, mentalitatea, creativitatea unui popor.

Cultura creată în acest spaţiu al dublei răsfrângeri, pe care Nicole Grigore Mărăşanu îl numeşte *deltaic*, întrucât are ca realitate geografică Delta Dunării, ca topos, aşadar, fizic, spaţiul apelor", „incluzând mai ales spaţiul de la Dunărea de Jos, delta, bălţile şi apele maritime ale teritoriului românesc", reflectă această dublă dimensiune în fapte culturale, dar şi în identitatea unor personalităţi care l-au asociat identităţii lor sufleteşti.

Deltaicul trebuie înţeles în relaţie cu *spaţiul mioritic* al lui Lucian Blaga: „*spaţiu ondulatoriu*, cu ritmicitate deal-vale", cu spaţiul Bărăganului al lui Vasile Băncilă, „*spaţiu liniar*, în varianta infinităţii libere, neobturat de elemente de peisaj în linia orizontului", în relaţie cu care Nicolae Grigore Mărăşanu îşi fixează propria opinie: *spaţiul deltaic*, „definit de un fragment de undă relativ circulară, de forma *ochiului de apă*, care spre final devine undă circular-spirală, cu sens spre absolut", pe care, „printr-o definiţie mai completă", îl numeşte „spaţiul dublei răsfrângeri".

Matricea stilistică, tiparul arhetipal, aşadar, este numit prin conceptul de *spaţiu-pecete*. În relaţie cu aceşti antecesori, Nicolae Grigore Mărăşanu îşi găseşte apropieri, dar se desparte de ei în măsura în care încearcă a-şi argumenta propriul concept. Un exemplu subliniat ca atare: „Motiv pentru care diferenţa de abordare şi viziune asupra deltaicului, dintre a domnului Vasile Băncilă, a altora cuceriţi de peisaj, şi a noastră, rămâne ireconciliabilă", atitudine *ireconciliabilă*, „extremistă", necesară pentru a promova propriul concept, propria concepţie în domeniul vast al filosofiei culturii.

Argumentarea-demonstraţie se extinde pe parcursul a 15 capitole, de la premisa din *Introducere*, la dezvoltări concentrice: *Delimitări istorico-geografice*, *O geneză continuă*, *Orizont spaţial inconştient*, *Diferenţieri şi răsfrângeri*, *Caracteristici şi simboluri*, *Locuire şi asumare în spaţiul destinului*, *Orizont temporar inconştient*, *Antropologia deltaică*, *Omul religios, Omul şi mediul*, *Mitologie deltaică*, *Magie deltaică*, *Literatura*, până la formularea concluziilor în capitolul 15, *Din anonimatul genezei, în istorie*.

Itinerarul parcurs pleacă din mitologie şi ajunge în istorie. Însă, pentru ca un spaţiu să devină topos nu este suficientă doar istoria care ignoră mitologia. Toposul devine *cronotop*, dar şi *spaţiu al dublei răsfrângeri*, întrucât *materia* se însufleţeşte prin *spirit*, iar istoria prin mitologie.

Demersul lui Nicolae Grigore Mărăşanu din *Deltaicul, spaţiul dublei răsfrângeri*, onorabil intelectualiceşte, se înscrie în încercarea repetabilă de a defini şi fixa în arhetip evenescenţele imponderabilelor spiritului naţional. Asimilarea lui în *dimensiunea românească a existenţei* va ţine seama de calitatea persuasivă a demonstraţiei.

Ana DOBRE

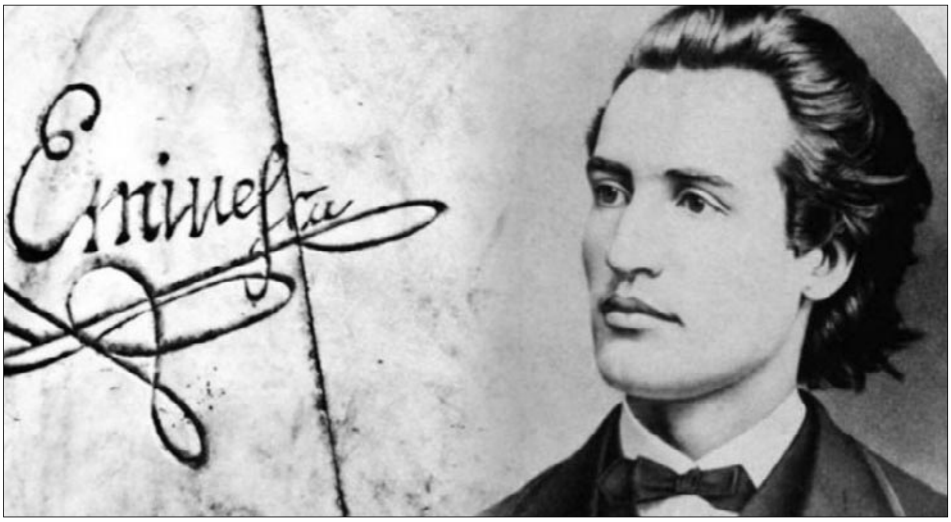
14 decembrie 2023

Supliment îngrijit de Virgil DIACONU

ARTE POETICE

■ Nr. 120
■ Februarie 2024
Cafeneaua literară

EMINESCIZAREA UNOR POEȚI POSTMODERNI, ÎN VIZIUNEA LUI DANIEL CRISTEA-ENACHE*

Mihai Eminescu a fost tratat de către critica literară nu numai ca un poet semnificativ, care printr-o bună parte a poeziei lui a confirmat și consolidat conceptul de poezie estetică, ci și ca un poet care a influențat opera altor poeți, din epoca sa și din aceea imediat următoare.

Despre influențele exercitate de poezia lui Eminescu în diverse perioade de timp au discutat mai mulți critici literari, dintre care îi putem aminti, de exemplu, pe Titu Maiorescu, C. Dobrogeanu-Gherea, Alexandru Vlahuță, G. Ibrăileanu, George Munteanu, Aureliu Goci, A.D. Rachieru sau Iulian Costache, care au semnalat, într-un anumit timp, chiar și existența unui curent poetic eminescian. Totodată, trebuie să ținem seama și de faptul că, în 1930, G. Ibrăileanu făcea această precizare:

„Eminescianul (poetul eminescian, p.m.) a dispărut de câțiva ani”.

Curentul poetic eminescian dispăruse, așadar, înainte de 1930. Mai precis, acest curent a fost activ în perioada 1880 – 1900, spune Ibrăileanu în secțiunea *Fragmente III*, a articolului *Complectări*, din revista *Viața românească*, nr. 4 (aprilie), 1925 (conf. vol. *Mihai Eminescu. Studii critice*, semnat de Ibrăileanu, Editura Junimea, 1974).

Dar a dispărut total poetul eminescian, deci poetul care scrie sub influența poeziei lui Eminescu? În articolul *Eminescu și poezia de azi*, publicat în revista *Argeș*, nr. 2, 2023, Daniel Cristea-Enache își propune să demonstreze că poezia lui Eminescu îi influențează chiar și astăzi pe unii poeți... Astfel, influențați de poezia lui Eminescu ar fi trei poeți destul de cunoscuți: Ion Mureșan, Emil Brumaru și Mircea Cărtărescu. Mai mult de atât, Daniel Cristea-Enache ne asigură de faptul că „un poet român contemporan resimte ca imperioasă introducerea lui Eminescu în propria lirică”...

Poeții români contemporani care resimt ca imperioasă „introducerea lui Eminescu în propria lirică” sunt, de fapt, autorii numiți mai sus – Ion Mureșan, Emil Brumaru și Mircea Cărtărescu –, spune criticul. Să urmărim comentariile lui Cristea-Enache asupra acestor poeți, care sunt influențați de poezia lui Eminescu.

Primul poet influențat de poezia lui Eminescu, deci care își „eminescizează” discursul, este Ion Mureșan, care în poemul *Din vorbă în vorbă*, din *Cartea Alcool*, „pune în scenă nu doar personajele lui Mureșan, ci și... modulații eminesciene din *Epigonii*.” Iată și versurile care ar trebui să susțină afirmațiile criticului, deci „modulațiile eminesciene” din *Epigonii*:

„Noi, cei care i-am cunoscut, noi ce le datorăm?/ Noi, cei care i-am cunoscut, le datorăm o lacrimă amară./ Căci zi de zi au intrat în cârciuma noastră:/ «Un aperitiv ‘Tismana’», zicea el, iar ea, imediat apoi/ (suflând peste lentilele groase, ochelari de miop, și ștergându-le cu poala rochiei)/ «și un lichior ‘Primula’, unul mic».../ Băutura roșie lângă băutura verde și picior lângă picior și/ priviri

fugare spre pădurea arămie şi vorbe, vorbe, vorbe,/ până la ora când ieşeau copiii de la şcoală.// Dar noi, cei care nu i-am cunoscut, noi ce le datorăm?/ Noi, cei care nu i-am cunoscut, le datorăm o lacrimă amară./ Aşa cum plângem auzind din pereţi voci dragi explicându-ne viaţa./ Căci ei au avut răbdare şi mult au explicat./ Şi fără să spună nimic important, au fost mereu bine înţeleşi."

Ce atingere au, totuşi, aceste versuri cu poemul *Epigonii*, al lui Eminescu? Iată ce spune Daniel Cristea-Enache: „«Spoiala» ce le repugna lui Eminescu şi Maiorescu, lustrul „«fără bază»", calpul atitudinii emfatice sunt convertite de Mureşan într-un prozaism voit şi pitoresc al înscenării, într-o ştergere completă a conturului celui care priveşte, cântăreşte şi judecă. Epigonii lui Mureşan sunt atât de admirativi, încât ei nici nu mai apar ca element uman de contrast. Epigonii suntem *noi* şi atât — e suficient. *Ei* trebuie văzuţi: «Noi, cei care i-am cunoscut, noi ce le datorăm?/ (...) / Căci zi de zi au intrat în cârciuma noastră»"...

Este poezia lui Mureşan influenţată de poemul *Epigonii*, al lui Eminescu? În *Epigonii* se manifestă revolta lui Eminescu faţă de lipsa de moralitate şi de ideal a poeţilor contemporani lui, care nu se ridică, chipurile, la înălţimea poeţilor predecesori, în timp ce Ion Mureşan ne oferă o scenă dintr-o cârciumă, cu o pereche de băutori, confiscaţi de misiunea lor alcoolică pe pământ... O „misiune" care, petrecându-se între aperitivul Tismana şi lichiorul Primula, nu are, desigur, nimic în comun cu poezia *Epigonii*, a lui Eminescu.

Cel de-al doilea poet, Emil Brumaru, preia câteva elemente „de decor eminescian («păduri cu izvoare», «vechi văgăuni») şi chiar otrava specifică («dulcea otravă»)", şi „din ele" construieşte poezia *Ne ţineam de mână mergeam*, pe care o criticul ne-o dă de exemplu:

„Ne ţineam de mână mergeam/ Prin locuri atât de ciudate/ Tu spuneai că e-n rai eu spuneam/ Că raiul e mult mai departe// Acum e doar câmpul şi-n zori/ Verzui şi subţiri ierburi nalte/ Râzând le certai uneori/ Şi blând pân' la sâni să nu-ţi salte// Ci numai lin palma-mi primeai/ Să-i mângâie fără sfială/ Mergeam şi mergeam tu erai/ Alături de mine şi goală// Căci orice veşmânt e-un păcat/ Greoi când iubeşti şi-o ruşine/ Şi îngeri cu nimbul lor lat/ Tăcuţi te-nveleau în lumine// Să fim mai aproape de cer/ Treceam prin păduri cu izvoare/ Prin vechi văgăuni cu mister/ Din tufe rupeai câte-o floare// Sau câte-o ciupercă-n venin/ Umflată şi-având pălărie/ De fetru şi-apoi cu suspin/ Vroiai să mi-o dărui chiar mie// Căci dulcea otravă-mi plăcea/ S-o iau fiind alături de tine/ Şi-atunci oh atunci de abia/ Simţeai că îţi este ruşine// Şi-n grabă un crin îţi trăgeai/ Pe trup sau un fluture mare/ Pitindu-ţi cu chiu şi cu vai/ Prelungile albe picioare// În roua sfărmată în preajmă/ Paingilor pânzele moi/ Furai să te-acoperi cu cazná/ Şi iarăşi plecam amândoi// De mâini ne ţineam şi mergeam/ Prin locuri atât de ciudate/ Tu spuneai că-i în rai eu spuneam/ Că raiul e mult mai departe...".

Poezia aceasta ne „arată un Brumaru la nivelul de vârf al artei sale, «negociat» aici simbolic şi vizual cu erotica eminesciană", afirmă criticul, deşi este greu să afirmăm şi să demonstrăm că Brumaru a fost influenţat cu adevărat de poezia lui Eminescu. Două sintagme nu sunt totuşi suficiente pentru a demonstra influenţa poeziei lui Eminescu asupra lui Brumaru. Alte argumente mai consistente nu se puteau găsi? Pesemne că nu.

Şi, în fine, cel de-al treilea autor influenţat de poezia lui Eminescu este Mircea Cărtărescu, pentru că o secţiune a volumului său, *Levantul*, este scris în stilul lui Eminescu şi, în plus, „Eminescu este prima «statuă» din cele descrise de Cărtărescu, este primul «dân cei şapte corifei»", ne spune Daniel Cristea-Enache:

«Să deschide-o poartă largă în o gleznă a Fecioarii./ Manoil condus de nimfă străbătură sale varii/ Pân-ajunseră într-una naltă, spartă-n diamant./ E o sângură statuă pe un pedestal gigant./ Zeci şi zeci de stânjeni are de la talpe până-n frunte,/ Pieptu-i strânge cu o mână creţii cutelor mărunte./ Este primul dân cei şapte corifei, şi cel mai tiner,/ Cel mai nobil dân amanţii muselor şi zânei Vineri./ Oh, grăieşte-ne, statuă cu ochi negri şi cuminţi!/ Prinse viaţă-al poesiei şi al nopţei dulce prinţ».

Dacă demonstraţia eminescizării poeziei lui Mureşan şi Brumaru, pe care o face Daniel Cristea-Enache, este cu totul speculativă, criticul are în schimb argumente vizibile ca să susţină eminescizarea poeziei lui Cărtărescu, de fapt, eminescizarea unor secţiuni cuprinzătoare din volumul de versuri *Levantul* (1989).

Dar versurile lui Cărtărescu, deşi sunt puternic amprentate de poezia lui Eminescu, prin elementele de lexic, de versificaţie, prin imagini (retorică), scriitură etc., ele nu reuşesc să transmită nicio emoţie, nicio tensiune existenţială, lirică sau poetică. Atât versurile extrase din volumul *Levantul*, cât şi volumul în întregul său, sunt de fapt texte epice versificate, care rezultă din prelucrarea şi pastişarea poeziei lui Eminescu şi a altor poeţi, însă fără ca aceste versuri imitative să reuşească să funcţioneze ca *poezie*, deci ca un text care ar trebui să ne seducă prin viziunea poetică, prin tensiunea existenţială, poetică şi afectivă comunicată. Volumul *Levantul* este doar o demonstraţie a modului în care poţi să imiţi poezia unor poeţi cunoscuţi şi să laşi impresia că ai creat o poezie „proprie".

De ce nu scrie Cărtărescu poezie fără să apeleze la poezia lui Eminescu, la colacul de salvare eminescian, la acest 112 al poeţilor aflaţi în criză de creaţie? I s-a epuizat viziunea? A avut el vreodată o viziune proprie?

Poeţii *de valoare* nu au nevoie să se lase influenţaţi nici de poezia lui Eminescu, nici de poezia postmodernistă americană, pentru că ei mustesc de propria viziune poetică. Poezia lui Arghezi, Bacovia, Blaga, Ion Minulescu, Nichita Stănescu, Marin Sorescu ş.a. are propria substanţă poetică, ea exprimă chiar viziunea acestor poeţi, iar acest lucru îi face să fie chiar poeţii care sunt. Ei sunt poeţi prin propria viziune poetică, iar nu prin poezia pe care o imită.

„Să devii personaj în cartea unui poet de azi: iată ceva ce nu foarte mulţi autori români merită şi, probabil, nimeni mai mult decât Eminescu", afirmă Daniel Cristea-Enache.

Aşadar, dintre toţi poeţii, Eminescu merită cel mai mult să devină un „personaj în cartea unui poet de azi", deci el merită să influenţeze poezia lui Mircea Cărtărescu... Dar poate că Eminescu are un merit mult mai mare decât acela de a influenţa versurile lui Mircea Cărtărescu... Meritul lui Eminescu este chiar poezia lirică pe care el o concepe.

Ce merit și ce folos poate să aibă Eminescu din faptul că este imitat, prelucrat, pastișat, ironizat și parodiat de către un autor atât de modest ca Mircea Cărtărescu, făcut poet de marketingul unui critic literar bine plasat şi a unei generaţii? Ne îndoim cumva de statuia lui Eminescu şi avem nevoie să dovedim că valoarea Eminescului este asigurată de faptul că poezia sa este pastişată şi parodiată de către Mircea Cărtărescu sau de vreun alt poet postmodernist? Trebuie să îl supunem pe Eminescu la probe pseudoculturale de acest fel?

Cred că atunci când observăm o influenţă a poeziei lui Eminescu asupra poeziei contemporane, este mai degrabă firesc să judecăm calitatea poeziei contemporane, iar nu a poeziei lui Eminescu.

De-a lungul timpului, unii poeți au încercat să facă poezie prin imitarea şi pastişarea poeziei lui Eminescu. În articolul *D. Panu asupra criticii și literaturei* (1896), C. Dobrogeanu-Gherea vorbeşte despre 19 poeţi care, imitând și pastișând poezia lui Eminescu, au configurat, în perioada 1880 – 1900, curentul eminescian. Însă despre această poezie eminescizată nu se mai știe astăzi nimic, pentru că niciunul dintre poeţii care au scris-o nu a fost reţinut de istoria literară. Dar acest fapt nu l-a descurajat pe Mircea Cărtărescu, de exemplu, pentru că el concepe în anul 1989 un întreg volum de versuri, *Levantul*, care imită şi pastişează nu numai poezia lui Eminescu, ci şi a altor poeţi.

Este *arta influenţelor* sau a imitaţiilor literare una performantă? Ceea ce se produce prin influenţele literare, aşadar prin imitarea şi pastişarea expresiei, a lexicului, a tipului de scriitură (frazare), a tipului de versificaţie, a sintaxei, a temelor și a subiectelor specifice poeziei eminesciene, este un text în care elemente imitate şi pastişate din poetica lui Eminescu sau a altui poet nu au totuşi capacitatea să producă frumosul poetic, tensiunea existenţială, lirică şi poetică. Aşadar, textele produse prin imitarea şi pastişarea altor poeţi sunt eşuate literar, ele nu se pot constitui ca *poezie originală*, ci rămân fără vibraţie, fără nicio însufleţire, fără scânteie poetică.

Imitarea de către poeţii postmoderni a poeziei lui Eminescu înseamnă de fapt deformarea sau distrugerea, în poezia pastişorilor, a poeziei lui Eminescu. A imita poezia lui Eminescu, deci a crea o poezie *eminescizată*, nu este un obiectiv estetic. Nu poţi să fii *poet*, decât atunci când elaborezi un discurs care să manifeste într-un mod propriu, deci original, principiile sau trăsăturile care definesc poezia estetică, în general, deci care exprimă conceptul universal sau estetic de poezie. Poţi folosi anumite inserţii eminesciene sau parafraze, dar nu te poţi lăsa călăuzit, influenţat pas cu pas de poezia altui poet, pentru că în acest fel îţi pierzi originalitatea, autenticitatea. Influenţele literare, imitaţiile, pastişele le sunt proprii, de regulă, poeţilor modeşti.

Cu toate acestea, arta poetică a influenţelor literare pare să fie arta principală sub care se desfăşoară poezia optzecist-postmodernistă a anumitor poeţi, iar ea este apreciată în mod deosebit de către cel mai înalt for cultural scriitoricesc, Uniunea Scriitorilor, pentru că aceasta acordă uneori marile premii pentru poezie chiar *poeţilor care imită şi pastişează poezia lui Eminescu*: vezi premiul USR acordat volumului *Levantul*, pastişat de către Mircea Cărtărescu după poezia lui Eminescu şi a altor poeţi; vezi premiul Naţional pentru Poezie „Mihai Eminescu", înnobilat cu suma de 7500 de Euro, acordat aceluiaşi poet pastişor Mircea Cărtărescu, tot de către Uniune. Unele dintre premiile acestei instituţii sunt penibile şi nu îi fac nicio cinste.

În *Testamentul unui eminescolog*, Petru Creţia afirmă, cu privire la Eminescu, următoarele: „Ca poet, a fost un model pentru epigonii lui, şi atât. Altceva ce să îţi propui, pornind de la exemplul lui?" (p. 243).

Virgil DIACONU

*Eseul face parte din volumul *Arta poetică a lui Mihai Eminescu*, aflat în lucru.

Lectio eminesciana

EMINESCU și refuzul oricăror premieri / recompense (fie ele și academice)

Premiile Năsturel-Herescu, trei la număr, create la 30 august 1873 de Academia Română, proveneau din fondurile realizate prin donaţia făcută instituţiei de Generalul Constantin Năsturel-Herescu (1798-1874), strănepot al vestitului cărturar Udriște Năsturel (n. circa 1596 – d. 1659), autor de versuri şi traducător, mare boier de loc din Hereşti-Giurgiu, logofăt al II-lea în timpul domniei lui Matei Basarab şi mare logofăt în timpul lui Constantin Şerban, cumnat cu acesta.

Dacă pentru premiul de 5000 lei nu au existat vreodată propuneri valide (era dedicat „celei mai bune

lucrări în limba română asupra unui subiect propus la concurs de către Academie, din domeniile istoriei, arheologiei, lingvisticii, literaturii, științelor morale și politice"), *Premiul Năsturel-Herescu*, în valoare de 4.000 lei (acordat unei lucrări apărute în timpul anului respectiv din domeniul literaturii, al istoriei, filosofiei, artei) a fost atribuit în 1884 etno-folcloristului bucovinean, prof. **Simion Florea Marian** (1847-1907), membru titular al Academiei Române din martie 1881, pentru lucrarea „Ornitologia poporană română" (2 vol.).

Marele Premiu de 12.000 de lei (acordat „odată la patru ani celor mai bune lucrări apărute în acest interval") a fost acordat unor personalități cu merite cultural-literare recunoscute în epocă: Vasile Alecsandri (în 1881 pentru drama „Despot-Vodă"), Alexandru Odobescu (pentru „Scrieri Literare și Istorice", în 1889), George Coşbuc (pentru traducerea „Eneidei", în 1897), pr. dr. Ioan Sârbu (pentru „Istoria lui Mihai Voda Viteazul, Domnul Țării Românești", în 1909), George Murnu (pentru traducerea „Iliadei", în 1913), neacordându-se, după cum se cuvenea, în 1893, 1901, 1909.

Premiul Năsturel-Herescu de 4.000 lei – la care era îndreptățit Mihai Eminescu pentru volumul editat de Titu Maiorescu în preajma Crăciunului din 1883, dar având pe copertă imprimat anul 1884 – a revenit, așadar, în 1884, folcloristului Simion Florea Marian, iar în anii următori altora: Ion G. Licherdopol (1895), Ioan S. Nenițescu (1896), Alexandru Vlahuță (1900), Ioan Mihaly de Apșa (1902), col. Constantin N. Hârjeu (1903), Octavian Goga (1906), Barbu Ștefănescu Delavrancea (1910), Mihai Codreanu (1914), Liviu Rebreanu (1920), Eugen Nicoară (1934), Alexandru Bădăuță - Al. Cicio Pop - Valeriu Pușcariu (1940), Galia Henegariu (1944), Gh. G. Bezviconi (1947). (Cf. Academia Română, Scurt Istoric - *Repere cronologice*).

A existat nedumerirea (și încă se pune întrebarea) de ce Eminescu a fost „exclus" de la Premiul Năsturel-Herescu (4000 de lei), în anul 1884. Pentru simplul motiv că volumul de poezii cuprindea texte din ultimii zece ani și mai bine, iar pe copertă era clar imprimat „1884"... Mai exact, din cele 63 de poezii, 26 fuseseră publicate de-a lungul unui deceniu. Ediția va fi reluată întocmai în 1885, a treia apărând în 1888 incluzând alte trei poezii („La steaua", „De ce nu-mi vii" și „Kamadeva").

În anul 1884, în perioada ianuarie-martie, Eminescu încă se afla departe de țară, la sanatoriul Ober Döbling de lângă Viena, iar de pe la sfârșitul lui februarie (din 26) se afla în călătoria recomandată de medicul curant prin Italia (Milano, Florența, Veneția), de unde revine în țară la 27 martie, fiind trimis după câteva zile la Iași (chiar în vinerea Sf. Paști), prin grija aceluiași Maiorescu, care-i asigură acolo mijloace de existență. Și care, având în vedere mediul politico-gazetăresc tot mai înverșunat, considera că Bucureștiul îi face rău poetului, acesta însuși fiind deprimat de contextul social în care revenise după cele cinci luni de absență... Dar nici Iașul nu-i va fi mai prielnic poetului, după cum se știe, boala revenindu-i (după internarea la ospiciul de la Mănăstirea Neamț, din noiembrie 1886– aprilie 1887, poetul va merge la Botoșani, unde va fi îngrijit de sora sa Henrieta și dr. Isak, apoi trimis de medici ieşeni la băile Hall din Austria, pentru ca în aprilie 1888 să plece împreună cu Veronica Micle la Bucureşti...)

Totuşi, în 1888, când Maiorescu scoate a doua ediţie a *Poeziilor*, Eminescu a fost „nominalizat" pentru un premiu al Academiei Române (Premiul „Năsturel Herescu"), care i se va decerna mai tânărului **Iuliu Roşca**, autor de versuri modeste, pretendent la mâna Veronicăi Micle, filfizon pe care însuşi Eminescu îl ironiza într-o epistolă adresată femeii iubite. „Propunerea" lui Eminescu la Premiul Năsturel-Herescu venea pe cale gazetărească, desigur aceasta nu a aparţinut lui Maiorescu, care-l cunoştea foarte bine pe Poetul ce nu voia să audă în ruptul capului de „Bene Merenti", premieri şi astfel de recompense. O spune clar însuşi Maiorescu în studiul „Eminescu şi poeziile sale" (în partea întâi dedicată „Omului" Eminescu), publicat în toamna lui 1889, în „Convorbiri literare":

„Vreun premiu academic pentru poeziile lui Eminescu, de a cărui lipsă se plânge o revistă germană din Bucureşti? Dar Eminescu ar fi întâmpinat o asemenea propunere cu un râs homeric sau, după dispoziţia momentului, cu acel surâs de indulgenţă miloasă ce-l avea pentru nimicurile lumeşti. Regina României, admiratoare a poeziilor lui, a dorit să-l vadă, şi Eminescu a avut mai multe convorbiri literare cu Carmen Sylva. L-am văzut şi eu la Curte, şi l-am văzut păstrând şi aici simplicitatea încântătoare ce o avea în toate raporturile sale omeneşti. Dar când a fost vorba să i se confere o distincţie onorifică, un *bene-merenti* sau nu ştiu ce altă decoraţie, el s-a împotrivit cu energie. Rege el însuşi al cugetării omeneşti, care alt rege ar fi putut să-l distingă? Şi aceasta nu din vreo vanitate a lui, de care era cu desăvârşire lipsit, nu din sumeţia unei inteligenţe excepţionale, de care numai el singur nu era ştiutor, ci din naivitatea unui geniu cuprins de lumea ideală, pentru care orice coborâre din lumea convenţională era o supărare şi o nepotrivire firească."

QED...

NB: Este aceasta și o lecție de veritabilă demnitate scriitoricească față de „plutoanele" unor miluiți / premiați cu nemiluita pe la diferite festivaluri, într-o veselie anuală publicitară și, uneori, prin rotație... Aici îmi aduc aminte de o observație pe care mi-a zis-o la telefon regretata Dorli Blaga, conform căreia „prea dese sunt Festivalurile astea, care ar trebui organizate la câte 2-3 ani"... Precum, bunăoară, intervalul necesar decernării Premiilor Năsturel-Herescu...

Zenovie CÂRLUGEA
Tg.-Jiu, 15 ianuarie 2024

1.

Mâine nu există aşa cum crezi,
Adică mâine nu e o zi,
Ci o pată albă
Pe un continent gri.
Poţi să zbori într-acolo
Sau să nu-ţi pese
Şi să rămâi.
Orice-ai alege, însă,
Mâine nu este
Despre ce poţi să fii,
Mâine este despre ce nu poţi despărţi.

2.

Toate iluziile mele,
Bunele intenții
Și legăturile încă nedesfăcute
Trec prin sângele meu,
Păsări înalte și mute.
Eu vorbesc,
Ele ascultă.
Eu vorbesc,
Ele nu-mi taie calea.
Eu vorbesc,
Ele nu-și pierd răbdarea.
Ne desparte o lumină atât de subțire,
Care-ar fi putut fi,
Dar, nu ştiu de ce,
N-a fost niciodată iubire.

3.

Încearcă să nu te spargi
Înainte de ultima zi.
Fă tot ce poţi
Și ține întreagă urna
În care și tu te vei topi.
Printre morții care nu-s morți,
Printre viii care nu-s vii.

4.

Un cântec mai subțire decât o lamă
Își taie venele.
Venele mistuirii în secret,
Cele care, de la început,
S-au vrut sacrificate.
Nu le pasă că nu le sare nimeni în ajutor,
Pentru că ele de mult aşteaptă să fie uitate.
Venele acestea nu pot fi atinse,
Nu pot fi respirate,
Nu le poţi nici măcar mirosi,
Iar urma lor abia dac-a fost, dacă va fi.

Un cântec mai subțire decât o lamă
Își taie venele
Pe care nu le poate iubi.

5.

Am obosit.
Îmi las corpul
Să-și schimbe sângele
Și amintirile.
Îmi spun rugăciunea
Și aştept.
Așteaptă și rândunelele mele din piept.
Așteptăm împreună.
Nimic din ce am trăit
Nu mai poate să fie la fel.
Sângele meu se spală
În lună.

6.

Trec zile
Care seamănă
Cu o deşteptare.
Materia se refugiază
Acolo unde a început,
Unde a învățat
Doar că se naşte,
Nu că și moare.

7.

Am înţeles.
În sfârşit, am înţeles.
Eu sunt lebăda cântecului-otravă.
Lebăda care, pentru-a fi liberă,
A avut nevoie să fie roabă.

Denisa POPESCU

Storuri

În camera cu storurile trase
E-o margine a lumilor nebune
Iubiri neoglindite dureroase
S-au perindat cu chip de goliciune

Pe canapeaua-ngustă ruinată
Ne întâlneam din când în când tăcuţi
E o poveste veche nedatată
Dintr-un liceu al anilor pierduţi

Am pus deoparte anii tinereţii
Pe foi în cartea galbenă obscură
Aş vrea să-o dăruiesc în taină vieţii
Dar toate amintirile tăcură

Prin camera cu poze și regrete
S-au perindat iubiri și despărţiri
Aceleași alfabete și portrete
În nopţi diverse printre rătăciri

Cu ochii goi și vorbele succinte
Nefericiţi amanţi cu chipuri trase
E frig în casă și îţi cer veșminte
E iarnă-n mine , vocea-mi tremurase

Credinţele sunt stinse ca și glasul
E undeva o candelă aprinsă
Şi văd oglinda tristă ca și ceasul
Prin care viaţa trece neînvinsă

Refugiul

Sunt ultimul refugiu-al deznădejdii
Şi las în urma mea incertitudini
Chiar dacă sunt pândită de primejdii
Prin lumea plină de ingratitudini

Aş da putere neînfrântă vieţii
Când îmi îneci speranţele la mal
Cu replici dramă scrise ca poeţii
Pentru un teatru mut paranormal

Într-o beţie nejustificată
Ne amăgim în jumătatea nopţii
Că am trăit iubirea fabricată
În disertaţii scrise din decepţii

Voi dăinui nestins în sacrificiu
Precum ţi-am scris în poezii, recent
Neştiind să te iubesc cu prejudiciu
Ca inculpat fără antecedent

Las certitudini fără carantine
În voia sorţii și în voia lumii
Sunt ultimul refugiu, ştii, străine
Doar o redută-n gloria mulţimii

Compliment

Te voi uita desăvârșit și trist
Eşti doar o nebunie temporară
Ca o poveste-a unui scenarist
Fără final, dar foarte literară

Îţi voi trimite versurile mele
Scrise în nopţi plângând în mod frecvent

Când risipeam cerneală ca la teme
Prin şcoli şi facultăţi în faliment

Şi dacă amintirea mea te mişcă
Şi încă mai aştepţi vreun compliment
Eşti doar o amintire cât o duşcă
Dintr-un butoi cu vin din Orient

Un fluviu vechi de două anotimpuri
Trece acum stingher printre noi doi
Cu ape eşuate sub nisipuri
Pe care zac doi peşti morţi în război

Iluzii

Iluziile mele în haine diafane
Pe ruginita culme apun serile blânde
Trec chipuri de fantasme prin lumile urbane
Şi faldurile grele se-aştern în nopţi plăpânde

Lumini tot mai puţine în vechiul nostru burg
Prin draperii de gene se furișează norii
Şi-ţi văd privirea rece în semiclar amurg
Când simfonii sumare sunt vechile istorii

Păstrate-n portative de zeul demiurg
Chopin își scrie vise pe clapele tăcerii
Şi-n drame rezonante artistul dramaturg
Poartă iubirea noastră pe culmile durerii

Iluziile tale în haine diafane
Îmbracă lumi apuse cu mâinile rigide
Fiori de elegie în valsuri melomane
Şi linişti incolore ne-apasă insipide

Budoar de melodie sub colţul vechi de lună
Răsună asincronic în game chinuite
Când degetele aspre ce cântă împreună
Şterg notele de scame pe clape prăfuite

Cu mâinile peniţe şi versuri nedormite
Îmi dăruieşti iubirea şi uneori migrena
Cu poezii absurde prin nopţi nelămurite
Trădarea e motivul şi viciu-i poartă trena

Când toate-acestea trec prin versuri complicate
Cu un penel stricat ce parcă-a ruginit
Vom retrăi iubirea în vise fabricate
Pe note de pian cu suflet obosit

Ipoteză

Ești doar o ipoteză convergentă
Şi nu mai demult vreun sentiment
Spre infinit privesc inconştientă
Fără soluţii, fără argument

Poate că azi ţi-aş mai zâmbi decent
Și poate ţi-aş mai scrie câte-un vers
Pe un perete grav și reticent
Dar literele sunt în retrovers

Sau poate ţi-aş cânta din nou în strună
Când mă cuprinde galben disperarea
Și vers de poezie ca minciună
Ţi-aş fi citit un pic să-mi schimbe starea

Ești prins în ipoteze-adiacente
Şi îmi priveşti îngândurat mirarea
Tot inventând concluzii inocente
Dar îţi citesc pe chip azi nepăsarea

Şi dacă mai sperăm că împăcarea
E prea fragilă ca și cum doar floarea
Ar fi soluţia în toată încercarea
Azi ne minţim şi ne pătăm onoarea

Doar ipoteză, zice autoarea...

Vinovată

Citaţii fără număr procesul tinereţii
Cu acuzaţii false pe fond acuzatoare
Pledez din nou la bară în tribunalul vieţii
Citând legal din temeri mereu încrezătoare

Ţi-am înșelat iubirea în noaptea compromisă
Şi-nsăilezi verdicte din vitregul penel
Îmi răscolești nevrotic și ziua indecisă
Şi nopţile înfrânte cu glasul de oţel

În dimineaţa asta îţi văd uimirea tristă
Din visul tău grefier rescris falsificat
Când mă separi de tine cu inima juristă
Şi mă alungi de azi pe drum adjudecat

În tribunalul nostru delictele abundă
Pledez iar vinovată la curtea de apel
Sentinţa este aspră și grea și furibundă
Iar eu ca acuzata voi ispăși cu zel

Pedeapsa la recurs că sunt elev model
Şi o să mă căiesc în visul restanţier

Lidia ZADEH

Debut la 50 de ani...

În ceruri înger

În ceruri înger de-aş fi fost,
ferice în nemărginire,
doi îngeri ne-am fi întîlnit,
înaripaţi, într-o plutire.

O dată doar te-aş fi zărit,
te-ar fi răpit apoi înaltul,
ne-am fi pierdut în infinit,
tu spre un capăt, eu spre altul.

Şi chiar de îngerii-s eterni,
şi moartea nu le e în fire,
eu-aş fi murit de dorul unor ochi
şi îmbătat de o privire.

Oprelişti

O mie de complexe
o mie de eşecuri
de imperfecţiuni
de supraestimări
de sine,
de indiferenţe,
o mie de excese,
o mie de izbînzi relative,
de neîmpliniri,
de dezamăgiri
lente,
de aşa-zise succese
stau în calea pixului
cu care scriu verse.

Chemare

Vaporul cel alb
în largul mării
pluteşte departe
fără corăbier.
Vaporul cel alb
în largul mării
vine pe mare?
Vine pe cer?
Nu văd prea bine:
pleacă sau vine?
Ai trimis după mine?
Eşti tu în el?

Impresie

Petuniile-şi etalează
rozul artificial,
rochia boţită
ca o batistă
noaptea,
sub felinar.

Eu nu mai pot să citesc

Eu nu mai pot să citesc.
Nu mai aud armonia frazelor,
nu mai înţeleg sensul,
nu mai aud decît ţipetele
disperate de uitare
ale cuvintelor, ale literelor,
cum îmi ţipă în ochi,
cum îmi înţeapă urechile,
ale cuvintelor, ale literelor,
ale cuvintelor.

Cristina Sorana MAN

Înţelegi?

I am dying to ask
the overwhelming question

Cum scriai
şi cum credeam
sau ce
credeam—eroare
izbindu-mă de zidul întrebării tale
văd şi odaia cu storurile trase
cu biblii
cu numele meu undeva
—înţelegi?—
că tu eşti eu
nu vreau să te fac tristă
ce demult era
s-au terminat şi plicurile
şi hârtia
doar vorbele mele se înşiră înainte
cuvinte cuvinte cuvinte cuvinte
nu vreau să înţeleg
atunci ai tăcut tu
fiecare vocală
fiecare consoană
fiecare tăcere
măsurate de impulsurile unei linii impersonale
la fel ca întrebarea ta
ca plecările fugile retragerile—înţelegi?—
ale tale, în tine era

You are myself

Când sunt fericită visez înainte
când sunt abătută visez înapoi
din ce ai scris
am toate vorbele în minte
dar ce e adevărat
vrei să afli
ce stă ce a stat între noi
amândoi niciodată
şi bântuie iar o vreme ratată
ce să crezi mai întâi
ştiu
nu te-am făcut să rămâi
dar dacă nu plecai aşa deîndată
ce ai mai fi vrut să auzi sau să spui
deschis ca scoica
la malul mării
de nisip înecată
la umbra palmierilor îşi visează perla
vis târziu de niciodată
ora trei noaptea
eşti acolo şi ştiu
gândeşti înainte visezi înapoi
ploi de secunde grele de aşteptare
de căutarea din noi

şi—*you are myself*—întrebare
suntem iar doi

Viespar

Clădirea era ca o insulă
pe care timpul lunecase cu treizeci de ani înapoi
îmi auzeam paşii pe culoarele goale
ba chiar îi auzeam şi pe ai tăi
ochii mâinile îţi picurau din vreme în vreme
îmi apăreau vorbele în cale
nu te teme de ce nu e
aşa treceam pe lângă uşi închise
cursuri de atunci de acum
absenţa coboară se preschimbă
mă opreşte din drum
ne întoarcem în săli cunoscute ţie
între ucenicie şi meserie
mai ştii băncile catedra tabla
the more the merrier
the sooner the better
the later never mind
am crezut că trecutul se poate relua
din punctul unde te-a abandonat
în viesparul de întâmplări dintre lumi
m-am înşelat
—Eu în viesparul ăla nu intru—
aveai dreptate să te fereşti
atâtea feţe neştiute în pauze o uşă trântită
şi mai aştept veşti

Nu

Nu te lega la cap dacă nu te doare
se împrimăvărează pe Pictor Romano
mi-e dor de tine dar nu de Bucureşti
    şi nu de România
la care din ferestre ai stat cu ochii aţintiţi în stradă

prin uşa întredeschisă scara urcă spre nicăieri
azi e azi
sigur că nu mai poate fi ieri
ai să mă ajuţi vreodată să aflu ce a fost
nu
nu te lega la cap dacă nu te doare
chiar dacă azi e primăvară şi aici
chiar cu soare
când e senin aşteptările de demult
emigrează spre mare
dacă ar fi vreun geam deschis ai scoate capul pe el
ce ai simţi
să te trezeşti în Bucureşti
prizonier casei în care ai trăit
câte
neştiute
se înserează străzile sunt pustii
n-ai să vii seara asta oricum e prea târziu
să mai vii
de la o vreme nerăbdarea nu are stare
aşteptarea a amuţit
nu te lega la cap dacă nu te doare

Pe viaţă şi pe moarte

De vreme bună şi de vreme rea
linia vieţii din palmă e lungă
să nu ne ajungă neliniştea mea
ne-am putea ascunde o vreme în Alaska
fereşte-te un timp de tine
fă un pas peste graniţa minţii
visează că trecutul abia de mâine vine
astă seară e numai Grădina Icoanei
ne păzesc în jurul ei sfinţii
un început fără sfârşit mă urmăreşte
de ce faci atâta lumină în jur
ieri azi neputinţa e cleşte
gândul meu învelindu-te e singurul contur
dacă stai în picioare ai ochii în soare
aşezat lângă mine eşti întuneric greu
nu mă pot împiedica să te caut
cu cine de ce mai bine
rămâi cu mine mereu
s-a despicat lumea în două
înainte să apuc să o ating întreagă
plouă cu ce ar fi putut să fie dar nu e
eşti ud până la piele de amintirile mele
doar ochii ţi-i apăr cu pleoapele lăsate
e seară în Grădina Icoanei văd ce vreau să văd
pleci cu palmele mele pe tâmple pe faţă
ce dincolo alergi pe moarte şi pe viaţă

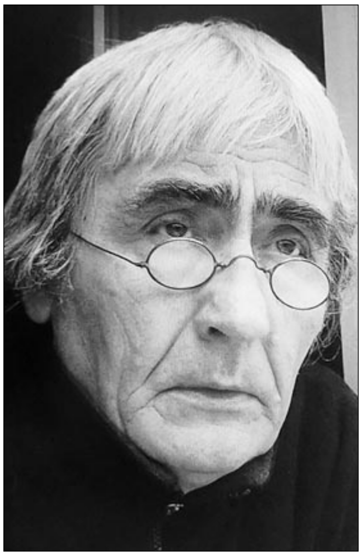
Veşti proaste

Nu schimbi începutul indiferent ce spui
hotărâri de ieri de azi de mâine
ce dâră de întârzieri voite
Crăciunuri irosite
singurătăţi de o noapte de un an de o viaţă
adunate într-un deşert de nestrăbătut
dimineaţă m-am trezit pustiită
nu înţelegeam ce drum am greşit
am bătut iar în geamul închipuirii tale
dar storul era tras nici nu te-am zărit
călită de treizeci de ani de renunţare
am împins deoparte imaginea altui început
nu mai vin
vezi licoarea muţeniei cum fierbe
nu te ajut
nu ajutor aşteptam
Crăciunul prăbuşit între noi se târăşte
în palme în suflet semnele lui le am
am îngheţat mi-ai spus
n-ai mai văzut de şapte ani zăpadă
te-am afundat în iarnă când te credeai mai sus
ţi-au degerat previziunile în vorbe înşirate
lasă-le să cadă
căldura nopţii de niciodată a apus
dar dacă o să urce din nou dintre coaste
naşte un început şi din veştile proaste

Veneam pentru tine

Se făcea că veneai noaptea la ora trei
te aplecai peste marginea patului
totul devenea posibil
vedeam ce nu se face să vezi
te respiram
miroseai a alge a palmieri a soare de iarnă
mă luai de mână pluteam în beznă
dacă te-aş fi întrebat încotro
vraja s-ar fi risipit
timpul s-ar fi rupt în treizeci de cuburi
fiecare un an irosit
un cub o ţară altă depărtare
ultimul ar fi fost întoarcerea
care se făcea că nu mai era
odaia dintr-un ghetou de blocuri
drumurile desfundate cu tramvaie prăfuite
dar şi clasa de pe strada Mântuleasa
liceul ca o fortăreaţă cu creneluri
pasul tău de copil de acasă la şcoală
ce goală mi-e mintea de amintiri cu tine
zile întregi în umbra unei ferestre închise
fără sunete fără explicaţii fără despărţiri
o baie fierbinte să te cureţi de rădăcinile vieţii
am fi împărţit neîntoarcerea cu bine
am fi întors din drum ce a apucat să nu fie
dacă veneai fie şi numai pentru mine

Lidia VIANU

XXX

Tu bagi sub pat bătrânele pisici,
iar jarul mărunt din sobă îl avem pe buze.
Iarna vine încet, încet, în bocancii lui Bacovia...!
Pieptul tău păstrează distanţa
între mine şi valsul dansat în alte ierni...
Dorm în geam ploi de noiembrie târziu.
Între perne miroase a dor de noapte,
iar molii mănâncă din ciorapii tăi de lână.
Eu, resemnat, te aştept
din vizita făcută la rudele de toamnă,
undeva departe, către târziul unei plimbări.

XXX

Cândva, mă căutai prin taina nopții...!
Cândva, eram drumul tău spre dimineață...!
La capătul nopții am găsit joia asta.
Am mers alături de tine clipă de clipă,
pentru această zi.
Ziua în care trebuie să iei tot,
căci meriți din plin.
Pentru asta, de aici de la mine,
doar gânduri bune și lapte din matcă.

XXX

Pot fi zâne, pot fi idoli,
pot fi cele mai necunoscute răni.
E o mare liniște a oamenilor
care nu se mai întorc.
Am reușit să spun că somnul nu e greu.
Ca într-o poză ascunsă,
deliciile înving ...
Te aduni încet...
Te şi văd fierbând între pietre preţioase,
apa în care nuferii devin necuvântători.
Fă-mă poezie, ca să ajung la tine...!

XXX

Nu se mai vinde vopsea pentru crini imperiali.
Doar albastru pentru aripi și ferestre deschise.
Îmi este rușine când toate păpușile
cer să le repar obrazul și ghetele din lemn.
Am doar scule de iarnă
şi un zâmbet pentru fotografii...
Se aude că mărului îi cresc patru coaste...
Spune-mi că o să mă fac bine!
Spune-mi că nu mai port perucă
în echinocțiul de primăvară!

XXX

Prin pod, prăfuite povești de ghiozdan
respiră greu amurgul.
Ea duce acolo mierle oarbe,
nisip de clepsidră
şi, mereu, sticluţe vechi de parfum.
Mai jos, prin ochiul de geam, ramuri goale
cheamă anotimpuri fel de fel,
să vadă amurgul
pe cerul din gura Raiului.

XXX

Despre mine se aude
că adun mângâieri și colțuri de case...!
Plouă din sertarele de sus,
peste ridurile definitive.
Femeii de treflă i se rupe apa.
Se aduc boli nervoase în livada de piersici,
iar vrăbii cuminți cos în cioc răni vechi.
Cineva cântă la acordeon
ca în vremuri de război.

XXX

Îmi este dor de-un sud cu nopți ușoare,
în care vântul e subțire prin pânza de in.
Negustorul de caviar a îmbătrânit,
iar eu caut cuvintele întoarse.
Orașul unde se oprește marea
e plin de trandafiri Baccara
și străzi ce doar urcă.
Patru tâmplari beau bere
la o grădină cu o mireasă rătăcită...

XXX

Calc în străchini.
Te privesc printre spațiile triumfătoare,
cum îți mângâi orgoliile,
aşteptând vânătorii de parfumuri.
Am putea fi împreună în casa scărilor.
Tu, decupând păsări din ziarele locale,
Eu, lustruind ridurile unui Capricorn.
Până una-alta, aștept întâmplări cu rochii albe...

Alex IVANOV

Alibi

Poetului cu o singură aripă

Tu ai făcut din inima mea
Ţărână mistuită de foc,
Rug aprins tu ai făcut din ea,
Stea pierdută, fără de noroc.

Niciun foc nu duce la rug,
Se aprinde singur pe-nălţimi.
Ai făcut din inima mea jug,
Fier topit în foc, făcut din spini.

Eu nu eram şi nu erai nici tu,
Doar ţărâna arsă-acolo-n pripă.
Inima nu ai trădat-o, nu!
Martorii pierit-au într-o clipă.

Tu ai făcut din inima mea
Ţărână mistuită de foc.
Nicio povară nu este mai grea
Decât de-a nu fi, de-a nu fi-n acel loc.

Ţi-am luat povara ascunsă de-un veac,
Poate pierdut în vise bizare,
Te-am botezat cu florile de leac,
Te-am dus într-o vale de ierburi amare.

Sângele ei e în mâinile tale;
Ai mâinile pătate de sânge.
Florile au rămas fără petale,
Acum nimeni, nimeni nu plânge.

Eu nu eram şi nu erai nici tu,
Doar ţărâna arsă-acolo-n pripă.
Inima nu ai trădat-o, nu,
Dar acum zbori doar cu o aripă!

Durerea poetului

E un tribut în toate – vezi bine!
Unde o să-ajungem şi ce ne dorim?
Turnuri de fildeş sunt acum ruine,
Sărman poet, asta demult o ştim.

Trădat eşti înc-o dată şi-înc-o dată
Tu, care cauţi în adânc sublimul,
Sensul splendorii descifrezi îndată,
Dar uiţi că nu ne-alegem noi destinul.

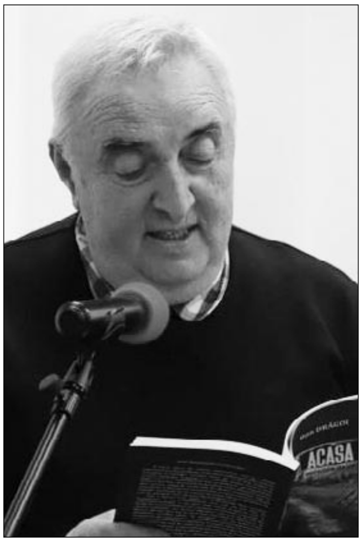
La margine se pregătesc ofrande –
Aproape-ţi sunt acum, când te aştept,
Azi veacul de-ntristare ne desparte
Şi spada lui ţinteşte al tău piept.

Şi lei flămânzi ne dau acum târcoale,
Iar crezul nostru-i spulberat de vânt,
Tărâmul poeziei se prăvale,
Când sunt numai jivine pe pământ.

Într-un amurg o să mă-ntorc

Într-un amurg o să mă-ntorc,
Să ard ce-a rămas în mistere,
Nu ştiu de sunt viu sau sunt mort
Sau zbor către zări efemere.

Nimeni nu va şti c-am plecat
După cântul mierlei astrale
Şi-nsetat la izvorul secat,
Adun cer şi zări cardinale.

Uneori îmi pare că port
Întreagă a lumii durere,
Nu ştiu de sunt viu sau sunt mort
Sau mă-mbrac într-o mare tăcere.

Uneori îmi pare că port
A şoimului privire de-oţel,
Când mă-ndrept tiptil către Nord
Fără ţintă şi fără de ţel.

Uneori îmi pare că am
Privirea blândă a şoimului meu,
Floare roditoare pe ram,
Ce ninge depărtare mereu.

Uneori îmi pare că sunt
A şoimului privire albastră,
Tălmăcind cuvântul cel sfânt,
Bucuria şi dragostea voastră.

Uneori îmi pare că sunt
Un cer cu apusuri senine
Şi nu sunt cuprins în cuvânt,
Ci-n apele reci, cristaline.

Uneori îmi pare că sunt
Un cer cu apusuri de jar
Şi mă nasc din asprul cuvânt
Aprinzând lumina în far.

Eu sunt poetul

Eu sunt poetul rătăcit pe valurile mării,
Sclav al cântului tău de cadână de abur,
Bine ascunsîn ochiul necuprins al mirării,
Ce-ţi oferă capul pe-o tipsie de aur.

Cuvintele îmi sunt nehrănite de-ajuns,
Ca zguduirea şoaptei ce-noapte pătruns,
Frescă a poruncilor venite din veac,
Nou codice-alsingurătăţiilordrept leac,

Suferinţa tuturor poemelor mele,
Mireasma neatinsă de-a prinţului gene,
Cu zboruri frânte, cu tăceri, cu disperarea.
Vine o clipă când căutăm înălţarea.

Fără martori, nu putem invoca acea tragedie,
Când a fost răstignită frumuseţea din noi,
Cu fiecare respirare, ţi-adaugi agonie.
Cu fiecare ploaie, adaugi alte ploi.

Dan DRĂGOI

Furtună de zăpadă (fubuki)

E foarte frig, gerul mușcă din streșini, ce vreme
să nu lași afară un câine, de ce l-ai lăsa îți spui
bodogănind metodic zilele din calendar care te mint
ai o pereche de mănuși cârpite
   prin care îți ies degetele
o căciulă răpănoasă trasă cu sârguință peste urechi
câteva lumânări celeste ca trupul nevăzut
   al Iluminatului
și dacă vrei să mănânci, un măr
   din care cineva a mușcat
fără să știe că va împărți cu tine și foamea și vina
dai târcoale bibliotecii în care speri
   că o să încapi cândva
umăr la umăr cu plutoanele de genii
   lăsate de izbeliște
cât praf, câtă tăcere, șleampăt povestaș
   în care nu mai recunosc
febrele luciferice care te zguduiau permanent
   la lăsarea serii
este un fel de monolog în doi, o fi posibil
   un astfel exercițiu
retoric care te îmbracă în zeghea singurătății,
   bătu-te-ar norocul!
olaliolala, cască gura la închipuitele stele,
   șterge-ți nasul prietene
pătratul cu latura de 65 e perfect, zidurile lui
   sunt perfecte
și lumea în care trăiești e ce mai bună dintre lumi
umbra ta mai trage anapoda șchiopătând
   atât de livresc
nu te caută nimeni sau nu te mai caută nimeni sau
și mai corect nimeni nu te va mai căuta
ochii îți sunt larg deschiși și gata să primească
   o lumină
care va începe să pâlpâie încetișor sub coastele stângi
ale trupului tău împuținat până la nefiire
   și te va mistui
până la privirea ta care va continua
   să ardă necontenit
și care, poate-poate, o să dea într-un târziu foc
   să mistuie
văzutele lumii acesteia pentru a face loc
   tuturor nevăzutelor ei.

Exodus

Doamne dumnezeul meu carele ești în ceruri
cred în tine acum și de-a pururi în noua mea viață
pe care mi-o tot promiți în clipa cea repede
toate sunt trecătoare îmi spun, numai Tu, tu,
   cel fără de moarte
înnozi și desfaci ghemul vieții mele ca și cum
   dintr-odată

mi-ai putea arăta mie însumi și slava
   dar și închinarea
care vestesc trecerea trupului meu osândit
   și nevrednic
la cele sfinte, fără tăgadă dar și fără de ispită -
umbra care îmi tot dă târcoale nu se duce deloc
   în pustie,
dojana și fiorul, tresărirea și spaima,
   urgiile becisnicului cuget
arsura privirii mele căzute în întunericul
   și vrajba celor lumești
nu mi te arată, nu mi te pipăie și nu mi te cunosc -
însingurare a zilei mele de mâine, deznădejde
   a mâinii mele întinse,
ce mai pot cuteza aici, sub cerul aripii frânte?
toate trec dar rămân deși glasul izbăvirii mele
   îmi spune
că duse sunt cele ce trec și trec cu semeția lumii
   deodată -
încotro să mă îndrept? ce ploi nu mai sunt vestite
   de tunet?
încotro să îmi urc înspăimântata privire?
   pe ce urmă lepădată în lut
pasul să-mi pun? cărei dureri oftatul
   să îmi mai adaug?
mângâi doar văzduhul acesta care încape
   în plânsetul și geamătul meu
aici, lângă fără de minele meu, răstignit ca și cum
mi-ai șopti pentru întâia și ultima oară
   că te-am avut și te-am pierdut.

Invoker

Un text prietene este un text și atât
litere reci care cer de mâncare întruna
litere care îți șoptesc și îți țin de urât
litere, litere care apar și dispar una câte una -
caligrafia morții își cere zi de zi arvuna
sângele, viața pe care o ai sau ai pierdut-o cumva
rătăcită în vreun cotlon și găsită de altcineva

ori poate negăsită, uitată într-o prăfuită debara
în care zac de-a valma toate cele ce sunt sau au fost
măşti de o clipă, mari gesturi, mici fronde, grimase
hăineturi roase, purtate cândva fără vreun rost
oricum bulendre care au vrut? să fie veşminte
    de mătase
şi nu mai amintesc nimănui de pe cine
    au fost scoase -
un text prietene este un text şi atât, doar
degetul ca un plisc de erete îţi tot bate în tâmplă
ogarii vântului te vor lătra tot mai rar şi mai rar
în nopţile tale şui în care nimic nu se întâmplă
vorbeşte aşadar
şi tu în şoaptă cu faţa la aceeaşi foşnitoare oglindă
bufon besmetic, hamal de lux ori prinţ întunecare
lovind doar catifeaua aerului legănat de grindă
cu limba scoasă vânăt la lumea asta mare.

Drumul nopţii către zi

Fiecare zi începe cu nedumerirea sfârşitului
noaptea e dusă cumva şi s-a pitit
    în unghere ghemuită cu toate visele ei
pe care le linge roz sau le apucă de ceafă cu dinţii
ferestrele camerei au încă jaluzelele trase,
    parfumul unei femei
abia dacă ridică un colţ de umbră în amintirea
    unei prezenţe difuze
rămasă totuşi ca un colb resemnat
    pe ramele tablourilor, pe coperţile cărţilor
pe trusa de unghii, peria de păr, pe oglindă,
    în aşteptarea unei respiraţii uşoare
ce poate înlătura îndoiala unei plecări amânate
    spulberându-l în volute iluzorii şi
adunându-l în aerul unui timp care nu mai
    poate dura nemărunţit, dincolo de
mişcarea mută şi obsedantă a pendulului
    încercând să îmbrăţişeze
toate umbrele -

Nu te-ai ridicat încă din aşternutul de sudoare şi frig
şi aştepţi cuibărit în propria ta nelinişte
    ca toate scamele întunericului
să se scuture şi ele treptat lăsând goale consolele
    pe care ai încercat să îţi aşezi
mereu şi mereu de cu seară blidele cu singurătate,
    rămase neatinse
şi cana cu apă neîncepută şi tăciunele încă fierbinte
    şi ghemul de vorbe
care o puteau alunga pe cea care nu bate la uşi,
    nu împinge tot cerul
cu ramuri înstelate în fereastră, nu se tânguie
    în vântul besmetic
nu plânge despletită în ploile fără sfârşit care cad
    pieziş în ţărână
ci se strecoară tăcută pe sub gând, goală,
    plutind în muţenia clipei
ca un blestem întraurit, zăvorât
    în trupul ei înmiresmat şi
tot atât de frumos ca şi moartea

Ai clătinat îndelung besna dintre tâmple tale şi
te desparţi încetişor de lumea ta de vedenii
    alunecând cu toate şoaptele
într-un rest de lumină rămas dincolo de ferestre
    ca şi cum
îi mai poţi prelungi celei pierdute prezenţa,
    strălucirea, mirosul
clinchetul trupului gol auzit cu degetele
    în casnele privirii uimite
dar ştii că din toate acestea nimic
    nu se mai poate întâmpla peste zi.

Hiatus

Don Mariano se încinge
    în fiecare duminică dimineaţa cu spada
după ce îşi îmbracă hăineturile
    mirosind a naftalină şi mosc
şi îşi perie părul lung liliachiu, mătrăţos,
    cu o perie de camfor
are grijă să bea cu înghiţituri mici
    agheasma de anul trecut
întotdeauna pe burta goală, apoi foarte atent
îşi încalţă cizmele moi din care îi ies degetele mari
de la sfintele sale picioare spălate şi unse cu grijă
după ce le ataşează sunătorii pinteni
    ca două rime perfecte
Don Mariano se închină întotdeauna în poziţia
    de drepţi
la icoane căutând din priviri pălăria de catifea,
    mătăniile, batista,
nu uită să se ciupă de nas, de obraji,
    ă mai prindă culoare
şi se urcă vioi pe căluţul de lemn gata înşeuat
    de aseară
înaripat discret de două poeme
    cu un intens ecou lăuntric
nu pleacă încă, aşteaptă în poziţie ecvestră să iasă
din dulapurile sale de nuc un greier cam şui şi borţos
mirosind a lavandă ca o spaimă pioasă, stingheră
şi cu ochii roşii de veghea nesomn într-o noapte
    cât veacul
Don Mariano înţelege că-i timpul să cânte,
    să fluiere, să
bată din palme şi pinteni pentru că timpul amuşină
    ca un câine
lângă porţi şi nu iartă, slujba poate începe oricând
    şi trebuie
să ţină isonul vedeniilor toate câte se strâng
    într-o viaţă întreagă
mărunţită clipă de clipă, clipă de clipă, cri-cri-cri...

Marian BARBU

shamballa

înzăpezise dorul meu în van strigându-ţi numele prin munţii lunii
aşteptau dimineaţa frivolă împăraţi şi regi
se adunaseră deodată cu toţii în camera mea din cetate
deschisesem fereastra să intre vara cu toate drepturile ei de a ne relata cum nu poţi ocoli dragostea
vine ca un stilet care se înfige singur în inimă sau poate îl manevrează fantasma lui iunie
veghea poetului începuse o dată cu moartea lui sub forma unei nașteri în biserica arderii de tot eu eram sub narcoza unor iubiri amânate nu știam că versurile mele se vor risipi în labirint
au rămas cu piatra dezmoștenită runele se mai puteau desluși
când dangătul clopotului deschide muntele nostru
înviem și murim
murim și înviem
încă mă mai tortureazǎ visul cu tine dragostea mea

octombrie

uneori amintirile ucid spunea daimonul meu înaintea înfăţişării sale în sala unde femeii cu eșarfa turcoaz i se așterneau osemintele altui amurg purtând pe catafalcul de frunze numele tău. adio zeului hirsut din carnea lui mai înfloresc un arbore de pâine un tamarisc şi-un monument al renegărilor ghicim și ura strepezindu-i dinţii ah, timpul hoţ jucându-și la ruletă prada lui sunt eu cerșind imagini în târgul preaiubitului copil plângea materia și ploile ridau statuii ochii octombrie și dumnezeu citindu-i astfel frunzei răstignirea pe scena asta am trădat minunea și m-am învrednicit din rădăcini să mai urcăm culoarea-n elegie să risipim imagini un led aprins e sufletul de-acum și volbura din ani coloană-n labirint și axă lumii mele

heruvim

1. în vreme ce eu arborez steagul

Inimă și trup, sinele aleargă înaintea mea la locul de sosire. Înapoind ochilor spectacolul care o luase razna. Sinele ajunge, deschide seiful donjonului, deşurubează sticla petromaxului, aprinde fitilul, aruncă din lucruri. Totul e simplu, zice poetul. Te simţi mai bine?, întreabă ea, în vreme ce eu arborez steagul aducerii-aminte pe zidul castelului. În vreme ce negociind taina sferelor vara își lichefiază melancolia și se deschide un aven uriaş care ne duce în centrul pământului. Iar în centrul pământului, o zeitate plăpândă țese o rază de un nevăzut catarg.

2. sinele aleargă înaintea mea

Eu mă hrănesc alergând între cei doi poli iar pământul ascultă muzica logostelelor. O întâmplare, două întâmplări, sus pe scări un heruvim,
mai exclamă: aferim!
jos, un corb
și un orb,
mă respiră,
mă deșiră.

Inimă și trup, sinele aleargă înaintea mea la locul de sosire

acum ia sfârșit

1. manuscrisul odihnea sub piatra veacurilor din memorie

dintr-un nevăzut ritualic magul istovit
căuta înlăuntrul său de îndurare și de înfricoșare
măcar un lucru frumos de povestit copiilor lumii acesteia
dar vântul nu mai răscolea zăpada

şi erau atât de vii şi atât de palide naiadele
dansând pe luciul unei oglinzi din pădurea fermecată
sănii aduceau secundele la mezat dincolo de câmpia numerelor
manuscrisul odihnea sub piatra veacurilor din memorie
și eu îmi odihneam oasele când au venit tăietorii
m-au întrebat dacă umbletul pe ape duce către ţinuturile bătrânului alchimist

2. spectrul desăvârşit al ascezei

au provocat treizecişitrei de răni barcagiului
au înțepat ochii statuii ca o născocire de sfere spre care
numai focul mâinilor nepământene mai putea arăta semnul
astfel îndrăzneam să mai înţeleg abisul trestiei gânditoare
când Platon implora pe Asklepios să numere îngerii bolnavi
din cada sihastră a cerului plumbuit
și iată spectrul desăvârșit al ascezei

3. toate rătăcirile

grăbim epifania aici la picioarele uriaşului unde zadarnic înfloresc ofrande
gerul redevenise ştiinţa străveche a supravieţuirilor
eu stau nemişcat până când îngerul straniu va avea tot mai multe vedenii
până când fiecare cer își va găsi perechea
și toate rătăcirile vor înceta

4. gheaţa pe care lunecă himera

acum ia sfârşit incantaţia febrilă acum ucidem amintirile
cântărim geneza lucrurilor cu mâinile oprind incandescenţa tâmplelor
să nu se topească gheaţa pe care lunecă himera
dincolo nomadele seminţii au luat cu asalt melancolia lunii
în captivitate zeul îi scrie arcaşului suprem
despre zborul săgeţii spre frigul sigiliului

Ionel BOTA

Literatura babiloniană şi asiriană

EPOPEEA LUI IZDUBAR

TĂBLIŢA VII. COLOANA I

REGELE ŞI VĂZĂTORUL DISCUTĂ ÎN DRUM SPRE KHASISADRA. INTERPRETAREA VISULUI REGELUI DIN PALAT ÎN NOAPTEA FESTIVALULUI

(continuare din nr. trecut)

„Văzătorul meu, visul ce-am avut azi-noapte
În cortul nostru, ne poate bucura.
Am văzut un vârf de munte de-un foc orbitor
luminat
Ce, precum roba unui rege sau al unui zeu veşmânt
Îl lumina pe toate părţile. Poate că semnul
prevestitor
Ne va aduce bucurie, căci strălucea orbitor."
Și-astfel Regele Văzătorului visul său i-a dezvăluit.
Heabani a zis: „Prietene, deşi poate ţi s-a părut
De bun-augur, totuşi a fost un vis înşelător
Şi de căderea cetăţii Elam e evocator.
Muntele ce ardea erau sălile lui Humbaba
Cărora le-am dat foc, când toţi soldaţii săi
de pe ziduri
Fugiseră-gărzile lui - în dimineaţa aceea.

De-aşa vis înşelător eu te-aş avertiza."
Cam douăzeci de ore din acea zi să fi trecut.
După treizeci de ore, ca să se roage ei au descălecat
Ca să-nalţe un altar, pe Samas să-l roage
Ca la capătul călătoriei să ajungă nevătămaţi.
Cu cortul ridicat acum, ei cina își prepară
În aer liber, sub poale de pădure.
Iar Izdubar a adus din cort acel vis
Pe care l-a avut în noaptea de sărbătoare când Iştar a venit
La el. Şi citeşte de pe un pergament:
„În faţa mea o viziune a apărut astfel:
Doi bărbaţi văzut-am lângă o zeitate în noaptea aceea.
Unul purta turban şi fără frică păşea.
Zeitatea mâna şi-a întins şi la pământ l-a trântit
Ca munţii aruncaţi în holdele de grâu, aşa întins zăcea.
Apoi Izdubar a văzut că acea zeitate era
Anatu, care l-a trântit la pământ
Spaima tuturor oamenilor, a lui Samu haină regină
Astfel l-a trântit pe omul cu turban pe câmpie.
El lupta a-ncetat, astfel prietenului său i-a vorbit:
„Prietene, n-ai întrebat de ce zac aruncat
Aici dezbrăcat şi nici stării mele grave atenţie tu nu ai acordat
Pe pajişte - astfel întins şi blestemat.
Zeiţa m-a zdrobit, mâinile şi picioarele cu foc mi le-a ars.
Apoi viziunea din faţa ochilor mei s-a şters".
„Al treilea vis mi-a apărut, de care mă-nspăimânt;
Primul vis din faţa ochilor mei a dispărut.
Un zeu al focului tunând călăreşte peste pământ,
Uşa întunericului a doborât cu flăcări arzând
Ca în cumplit râu de foc, cu fulgere şi flăcări orbitoare,
Lângă mine urlă zeul cu mânie asurzitoare.
Şi moartea peste tot pământul a semănat,
Dar repede din ochii mei el a pierit.
Şi-n urma lui un palmier verde am zărit.
Într-un deşert altceva nu era de văzut-nimic!"
Gândindu-se, Heabani astfel visul a interpretat:
„Prietene, zeul era Samas, care-a luminat
Cu strălucitoarea sa putere; el este-al nostru Zeu şi Stăpân,
Marele nostru Rege-Creator, ale cărui tunete au bubuit
Pe lângă tine, de parcă cerul cu el l-ar fi luat.
Pentru marea sa îndurare, noi trebuie mereu lui să ne rugăm.
Bărbatul pe care l-ai văzut pe câmpie întins
Erai tu, o, Rege-a te lupta cu-asemenea putere este inutil.
Altfel Anatu cu-o boală grea te va lovi
Dacă tu-n curând mânia nu i-o vei domoli.
Şi dacă te vei război cu-asemenea duşmani divini,
Focurile morţii asupra regatului tău vor străluci.
Palmierul verde în pustiu lăsat
Arată că nouă încă speranţă ne-a rămas.
Nouă zeii în mod sigur capcane ne-au înscenat:
Unul din noi va fi luat, celălalt lăsat.".

(continuare în nr. viitor)

Traducere din limba engleză de Liana ALECU

Cafeneaua literară

Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Piteşti
sub egida
Consiliului Local Piteşti şi a
Primăriei municipiului Piteşti

Fondată în ianuarie 2003

REDACŢIA

Director: Virgil DIACONU
Redactor-şef: Marian BARBU
Secretar de redacţie:
Simona FUSARU

Redactori:
Lucian COSTACHE
Denisa POPESCU
Liliana RUS
Ion PANTILIE

Corespondenţi:
Elisabeta BOŢAN (Spania)

Corectură:
Jean DUMITRAȘCU

Prezentare artistică:
Virgil DIACONU

ADRESA REDACŢIEI:

Centrul Cultural Piteşti,
Cafeneaua literară,
strada Craiovei nr. 2, bl. G 1,
sc. C, et. I, Casa Cărţii, 110013,
Piteşti
Tel./fax: 0248/219976

http://www.centrul-cultural-pitesti.ro

Cont: 50104122256,
Trezoreria Piteşti
ISSN: 1583-5847

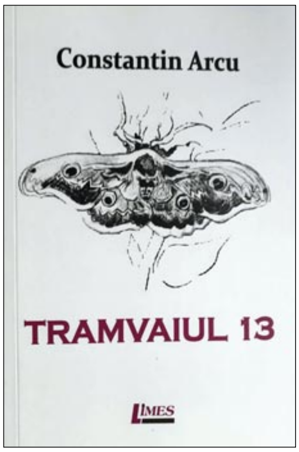
Responsabilitatea asupra
conţinutului textelor revine
autorilor, conform legii.
Autorii pot avea şi alte opinii
decât ale redacţiei.

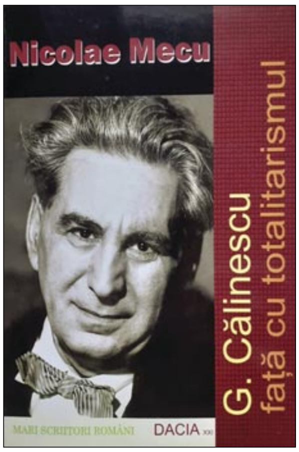
Manuscrisele primite
la redacţie nu se înapoiază.

Tiparul executat la
VENUS PRINTING SOLUTIONS
Iași

Revista nu publică decât texte originale, deci care nu au mai apărut în alte publicații.

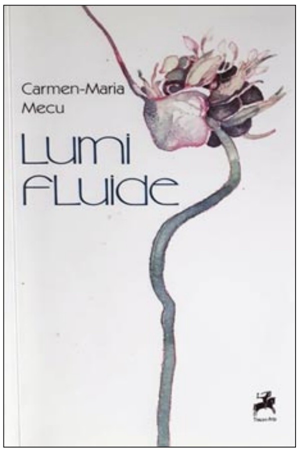
Cărți sosite la *Cafenea*

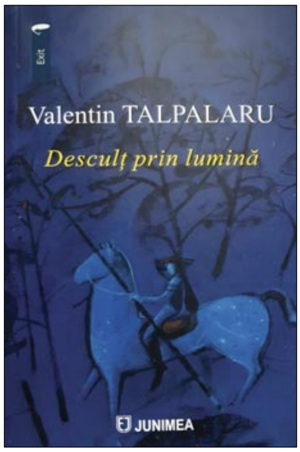

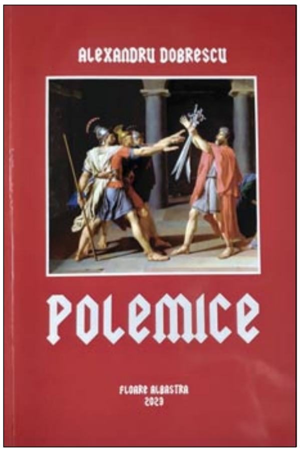

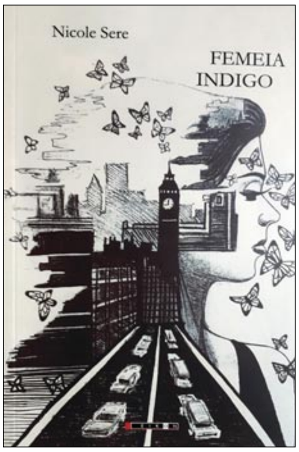

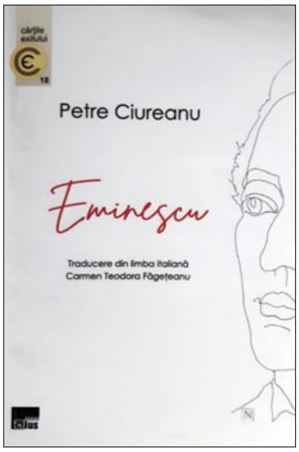

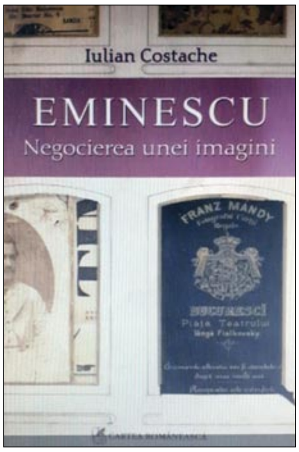

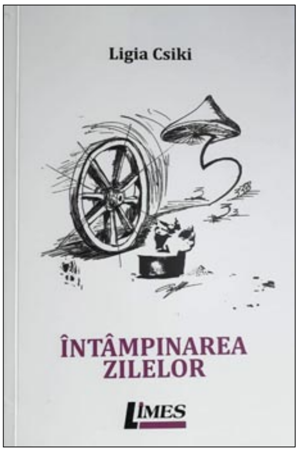

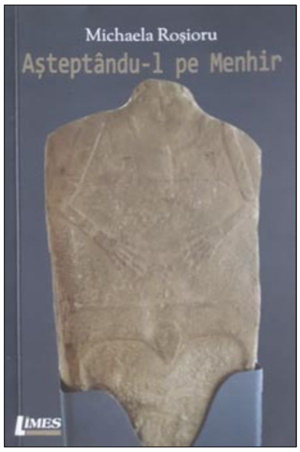

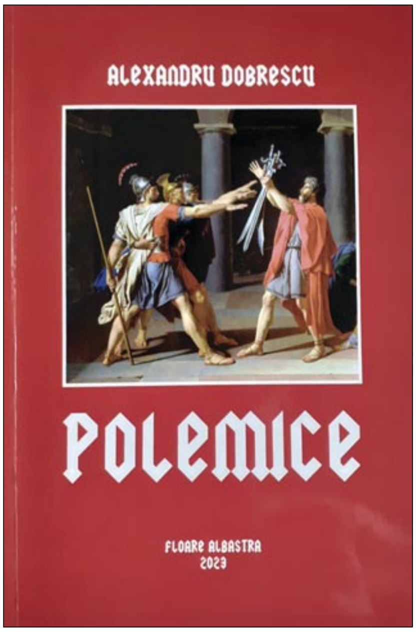

LITERATURA ROMÂNĂ

ALEXANDRU DOBRESCU

Volumul **Polemice** (Editura „Floare Albastră”, Bucureşti, 2023), al criticului **Alexandru Dobrescu**, adună o serie de articole şi eseuri, care pot fi considerate subiecte literare tari şi controversate, adevărate probleme ale câmpului literar, de care autorul se preocupă atent şi pentru care îşi asigură o bună informare.

Majoritatea articolelor cărţii sunt polemice şi cred că tocmai de acea criticul a ţinut să ne lămurească încă de la început cu privire la înţelesul pe care îl dă conceptului de *polemic* sau de *gen polemic*. De fapt, volumul debutează cu eseul *Polemică şi adevăr*, în care autorul propune o redefinire a conceptului sau a genului polemic.

Printre primii critici români care au dat un anumit înţeles conceptului de polemică este Titu Maiorescu. Criticul nu îşi pune totuşi în mod special problema polemicii, însă în articolul *Direcţia nouă în poezia şi proza română* (1889) el apără chiar această nouă direcţie literară, pe care o propune literaturii noastre, intrând în mod implicit în polemică cu vechea direcţie, tradiţionalistă:

„degeaba vă încercaţi să loviţi cu atâta patimă în direcţia cea nouă: voi n-aveţi *formă* (s.m.), ziua de mâine nu vă mai cunoaşte.”

Aşadar, nereuşita adversarilor tradiţionalişti ai lui Maiorescu este dată de faptul că discursul acestora nu are o *formă artistică*. Şi pentru că nu are această formă, discursul lor nu are nicio şansă să rămână în memoria culturală: „ziua de mâine nu vă mai cunoaşte.”

De aici înţelegem că ceea ce contează şi are importanţă într-un discurs polemic este forma sa artistică. De exemplu, Titu Maiorescu afirmă că tiranul Tiberius a rămas în istorie şi în conştiinţa istoricilor de astăzi pentru că „figura lui a intrat (...) sub forma maestrită a lui Tacitus, şi, pe când actualitatea lui s-a cufundat în întunericul istoriei, el e osândit la aspectul sub care ni l-a păstrat clasicul autor.” (*Critice*, 1874, pp. 359-360).

Ceea ce a salvat de la uitare personalitatea lui Tiberius este forma artistică a discursului lui Tacitus, care a consemnat personalitatea şi faptele tiranului... Faptul că Tiberius a fost sau nu un tiran nici nu mai contează; importantă este forma artistică, expresivitatea, deci arta discursului care relatează despre Tiberius. Înţelegem astfel că pentru a împlini această formă artistică, noi, istoricii, putem să deformăm realitatea, adevărul istoric al personalităţii lui Tiberius. Adevărul istoric este „depăşit”, clasat de adevărul artistic...

Este această atitudine, în polemică, una corectă? „Ce importanţă are că literatura «minte», dacă o face expresiv?, spune ironic Al. Dobrescu. Frumoasa «minciună» striveşte adevărul inestetic. (...). De fapt, junimistul urmăreşte prin acest raţionament un scop dintre cele mai practice: autorizarea propriei înclinaţii de a deforma, spre propriul beneficiu, realitatea.” Şi mai departe: „criticul «demonstrează» în *Direcţia nouă*... că a fi expresiv e tot una cu a spune adevărul. Sofismul va face carieră în literatura română.”

Astfel, sofismul va fi îmbrăţişat şi dus mai departe, între alţii, de către Nicolae Manolescu: „Conţinutul în sine poate fi (şi adesea este) indiferent în polemică. Se întâmplă ca disputa unor mari idei să producă specimene de polemică anostă şi, dimpotrivă, cearta de cuvinte să fie scânteietoare. E normal chiar să fie aşa, câtă vreme observaţiile prea adevărate, care se impun de la început tuturor, sunt şi cele mai plate, mai lipsite de surpriză. Într-o polemică nu căutăm neapărat de partea cui este dreptatea (...).” (*Contradicţia lui Maiorescu*, p. 81)

Fragmentul acesta este năucitor... Dreptatea, adevărul nu contează într-o polemică, important este ca polemica „să fie scânteietoare”, deci artistică, ne spune N. Manolescu. Şi totuşi, „a minţi frumos, calitate – la rigoare – în ordine strict literară, îmi pare un defect capital în ordine intelectuală şi morală”, ne avertizează, îndreptăţit, Al. Dobrescu. Aşadar, într-o polemică, înainte de expresivitate ar trebui să căutăm *adevărul* problematicii pe care o dezbatem, iar nu expresivitatea, forma artistică a polemicii.

În fond, o polemică este provocată tocmai de faptul că adevărul este deformat, ciuntit sau îngropat şi că în locul adevărului vrea să se instaleze un pseudo-adevăr sau o minciună. Unul dintre polemişti ne oferă minciuni împachetate frumos sau, cum spune N. Manolescu, discursuri „scânteietoare”. Dar aceste discursuri scânteietoare, artistice, urmăresc să ne convingă de un pseudo-adevăr sau de o minciună, deci să ne manipuleze prin pseudoadevăr şi minciună. A reacţiona la această impostură a pseudoadevărului sau a minciunii, fie acestea chiar şi „scânteietoare”, înseamnă a intra în polemică. Aşadar, polemica se naşte din această dublă atitudine pe care o avem faţă adevăr: o tabără urmăreşte ascunderea sau ciuntirea adevărului, deci impunerea minciunii, iar cealaltă tabără luptă pentru restabilirea adevărului. Disputa este pe adevăr, nu pe forma estetică a discursului polemic!

Cum este polemica la noi? În mediul cultural românesc, capacitatea de reacţie la adevărul deformat sau la minciună este, din păcate, minimă. La noi se poate minţi în voie, lejer, în mediul politic, social, istoric, cultural, literar, pentru că aproape nimeni nu ripostează, deci nimeni nu apără adevărul. Mediul cultural este amoebic. De exemplu, atunci când Ion Simuţ a pus problema sărăciei relative a revistelor noastre de cultură, care „strălucesc prin monotonie şi prin servilismul semnatarilor faţă de şefii în etern exerciţiu”, nu s-au semnalat reacţii pertinente, „nu a urmat nicio dezbatere, ci o execuţie în toată regula”, afirmă Al. Dobrescu.

Alteori, reacţiile la neregulile care se întâmplă în mediul cultural, de exemplu la acordarea premiilor literare anuale ale U.S.R., sunt zadarnice, pentru că puterea literară nu are obiceiul să cedeze în faţa adevărului. De exemplu, relatează Al. Dobrescu, Gabriel Chifu a fost premiat de U.S.R. în anul 2015, deşi acesta era „vicepreşedinte al Uniunii Scriitorilor, dar şi director executiv al principalei reviste a acesteia şi, presupun contestatarii, ambele funcţii administrative ar fi «modelat» opţiunea juriului”, afirmă Al. Dobrescu în articolul *O boală netratată la timp*, din cuprinsul volumului său. În plus, „preşedintele efectiv al juriului era, întâmplător, şi şeful direct al câştigătorului”, spune criticul. Premiul s-a dat, cumva, „în familie”. În familia conducătoare a Uniunii.

Alexandru Dobrescu este unul dintre criticii rari, care a scăpat de oficializarea coruptă a centrului. Oricum, pe Alexandru Dobrescu este o bucurie să-l citeşti, deci să intri în vârtejul ideilor sale.

Virgil DIACONU